

Nejslavnější tragédie všech dob ve francouzské lyrické opeře

Ambroise Thomas (1811–1896)

Hamlet

Opéra lyrique o pěti jednáních z roku 1868

Libreto Michel Carré (1821–1872) a Jules Barbier (1825–1901)

podle stejnojmenné divadelní hry Alexandra Dumase a Paula Meurice

z roku 1847 na motivy předlohy *The Tragical History of Hamlet,*

Prince of Denmark Williama Shakespeara z roku 1601

HUDEBNÍ NASTUDOVÁNÍ

DIRIGENT

REŽIE

SCÉNA

VIDEOPROJEKCE

KOSTÝMY

POHYBOVÁ SPOLUPRÁCE

SBORMISTR

DRAMATURGIE

ČESKÝ PŘEKLAD

TOMÁŠ BRAUNER

TOMÁŠ BRAUNER / DAVID ŠVEC

RADOVAN LIPUS

DAVID BAZIKA

OTAKAR MLČOCH

EVA KOTKOVÁ

IGOR VEJSADA

JURIJ GALATENKO

EVA MIKULÁŠKOVÁ

MARIE KALA

Osoby a obsazení:

Claudius

Gertrude

Hamlet

Polonius

Ophélie

Laërte

Marcellus

Horatio

Přízrak

Martin Gurbal / Jan Štáva

Denisa Hamarová / Janja Vuletic

Roman Hoza / Thomas Weinhappel

Zdeněk Plech / Roman Vlkovič

Marta Reichelová / Jana Sibera

Martin Šrejma / Aleš Voráček

Tomáš Kořínek / Václav Morys

David Szendiuch / Roman Vocel

Bogdan Kurowski / Petr Urbánek

/ Václav Živný

První hrobník

Druhý hrobník

Pavel Kozel / Petr Urbánek

Aleš Burda / Petr Němec

Baletní výstupy

Leona Chlubnová, Jana Kopecká,

Lucie Kovářová, Jana Zelenková,

Jiří Dvořák, Macbeth Konstantin Kaněra,

Rei Masatomi, Rodion Zelenkov

Dále účinkuje sbor a orchestr opery NDM

– koncertní mistři **Vladimír Liberda** a **Lucie Staňková**

Nastudování ve francouzském originále s českými titulky

Na inscenaci spolupracovali:

Asistentka režie

Bohuslava Kráčmarová

Asistent dirigenta

Jozef Katrák

Vedoucí hudební přípravy

Jana Hajková

Hudební příprava

Jana Hajková, Ivana Hotárková,

Jozef Katrák, Jan Novobilský

Inspicientka

Bohuslava Kráčmarová

Text sleduje

Hana Kluzová

České titulky

Marie Kala, Eva Mikulášková

Obsluha titulků

Jarmila Šebková

Produkce opery

Lucie Fojtíková

Tajemnice opery

Alena Golatová

Technický šéf

Stanislav Muntág

Jevištní mistři

Jan Benek, Radim Duraj

Mistr osvětlení

Radko Orenič

Mistr zvuku

Otakar Mlčoch

Mistrová vlásenkárny

Eva Celarková

Mistrová garderoby

Růžena Mauerová

Mistr rekvizit

Marek Kalík

Šéf výpravy

David Bazika

Vedoucí umělecko-dekoračních dílen **Barbora Macháčová**

Vedoucí výroby kostýmů

Eva Janáková

Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM

Technolog – Vladimír Kotek, mistr čalounické dílny – Petr Missig,
mistr malířsko-kašérské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské dílny
– Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Jaroslav Kocourek,
mistr zbrojářsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil

Kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM

Mistrová dámské krejčovny – Iva Koplová, mistrová pánské krejčovny
– Jiřina Richtrová, modistky-dekoratérky – Petra Dočkalová
a Věra Siostrzonková

Premiéry 3. a 5. března 2016 v 18.30 hodin

v Divadle Antonína Dvořáka

OBSAH OPERY

První dějství

Dvořané oslavují korunovaci nového krále Claudia po sňatku s královnou Gertrudou. Přichází princ Hamlet, který však manželství své matky a Claudia komentuje s nevolí. K Hamletovi přistupuje jeho dívka Ophélie a pokouší se ho odvést od chmurných myšlenek. Hamlet ji nejprve odmítá, rozrušen událostmi posledních dnů. Nakonec jej ale obměkčí a Hamlet vyznává svou nekonečnou lásku Ophélii. Ophéliin bratr Laërte se přichází rozloučit se svou sestrou a s Hamletem, neboť byl poslán bojovat do Norska. Ophélii svěřuje do opatrování Hamletovi. Laërte odchází na slavnost, které se Hamlet odmítá účastnit.

Hamletův přítel Horatio čeká společně se strážníkem Marcellem na prostranství před hradem, zda opět neuvidí přízrak mrtvého krále. Když se k nim blíží Hamlet, hned ho zpravují o včerejším zjevení, kterého byli svědky. Záhy se duch Hamletova otce opět objevuje. Princ ho vyzývá, aby promluvil. Přízrak krále Hamleta naznačuje svému synovi, že s ním chce zůstat o samotě. Hamlet dostává od ducha příkaz k pomstě vraždy, které se na jeho otci dopustil Hamletův strýc Claudius, bratr zemřelého krále, který tak chtěl zastřít stopy svého cizoložství s královnou. Duch však klade Hamletovi na srdce, aby jeho hněv ztrestal pouze Claudia, nikoli Gertrudu.

Druhé dějství

V zahradách se ocitá rozechvělá Ophélie a běduje nad rozevřenou knihou, jak se Hamlet ze dne na den náhle proměnil. Slova v knize jakoby přesně vystihovala její myšlenky. Blíží se královna, která hledá svého syna právě u Ophélie. Ta ale v slzách vyjevuje královně, že se jí Hamlet vyhýbá. Královna ji ujišťuje o Hamletově lásce.

Královna Gertrude tuší nebezpečí odhalení jejich zločinu a začíná ji pronásledovat černé svědomí. Král jí však chlácholí, že se nemusí bát. Přesvědčuje ji, že nic neví a navíc působí pomateně. Claudius žije stále v naději, že princ netuší, že jeho otce otrávil. Hamlet přichází do jejich hovoru. Gertrude se synovu pozornost snaží obrátit ke krásné Ophélii, král jej posílá na cesty. Jejich přání nejsou vyslyšena a Hamlet nato oznamuje, že pozval na večer pro rozptýlení dvora divadelní společnost šašků, mimů a komediantů.

Hamlet se s komedianty domlouvá, že zahrají Gonzagovo zavraždění, při němž použijí jed tak, jako jej použil Claudius. V závěru obrazu zpívají Hamletovu pijáckou píseň, v níž opěvují sladké zapomnění, které člověku dopřává pití vína.

Začíná hra. Sám Hamlet se stává vypravěčem. Před tím dává svým přátelům Horatiovi a Marcellovi na srozuměnou, aby bedlivě sledovali reakci krále Claudia. Líčí příběh krále Gonzaga a královny Genièvry jako věrnou paralelu k příběhu svého otce a Gertrudy. Poté, co je na Gonzagovi vykonán hanebný čin, pohlédne na Claudia a nahlas se podivuje, jak je král bledý. Ten žádá rozlíceně, aby byli herci okamžitě vyhoštěni z hradu. Všichni včetně Horatia a Marcella zhrzeně útočí na Hamleta, jak opovážlivý kus si dovolil před zraky krále a královny uvést. Hamlet se snaží strhnout králi z hlavy korunu a opět předstírá šílenství a opilost.

Třetí dějství

Hamlet se ocitá ve stavu hluboké rozpolcenosti. Zvažuje, zda má s pomstou ještě otálet. Klade si známou otázku, zda být, či nebýt. Zjišťuje, že jej někdo sleduje, a schovává se. Vchází Claudius, kterého již začíná tížit neoblomný pocit viny. Pokleká a pokouší se modlit. Prosí mrtvého bratra za přímluvu. Přitom si však uvědomuje, že ho Bůh neslyší. Hamletovi se přičí, aby vztáhl dýku na klečícího strýce. Tu Claudius povolává Ophéliiina otce Polonia, neboť se mu náhle zjevil příznak zavražděného krále. Hamlet tak poznává, že Polonius králi pomáhal. Když pak k Hamletovi přistupuje jeho matka a vede mu z rozkazu Claudia Ophélii jako nastávající manželku, Hamlet ji rozhodně odmítá a Ophélii radí, aby šla do kláštera. Ophélie mu vrací prsten, který jí daroval, a zrazena utíká. Gertrude s Hamletem zůstává o samotě a cítí z něho spíše hněv než pomatení. Kárá ho, že urazil svého otce. Hamlet před matku staví ctnosti svého otce Hamleta, které zaměnila za nečistou duši jeho bratra. Gertrude se ocitá ve stavu palčivých výčitek. V okamžiku, kdy se začíná obávat, že ji snad chce její vlastní syn zabít, zjeví se Hamletovi opět přízrak mrtvého krále, kterého ale královna v té chvíli nevidí. Duch mu připomíná, aby svou matku ušetřil. Hamlet Gertrudu nabádá, aby nevěřila tomu, že zešílel.

Čtvrté dějství

Ophélie propadá skutečnému šílenství a utíká na venkov. Tam právě probíhá svěcení jara ve víru radosti a tance. Ophélie jim rozdává květy a zpívá, že Hamlet je jejím chotěm, a poté baladu, v níž naráží na osudné hluboké vody spícího jezera. Všichni shledávají, že Ophélii její rozum a prchají od ní. Ve smutku za divokého smíchu nakonec Ophélie dobrovolně končí svůj život v hlubinách vod.

Páté dějství

Dva hrobníci kopou hrob a přitom si zpívají, jak pomíjivé jsou láska, sláva i bohatství. Jenom ve vínu spatřují život. Přichází k nim Hamlet a ptá se, komu chystají hrob. Hrobníci tvrdí, že pro toho, jenž se bude oplakávat zbytečně. Hamlet v duchu prosí zklamanou Ophélii za odpuštění. Spatří kohosi přicházet. Je to Ophéliin bratr Laërte, který se vrátil z vyhnanství. Zděšeně osočuje Hamleta, co to s Ophélií učinil. Jejich zbraně se zkříží. Vtom uslyší kroky. Hamlet ještě netuší, že blíží se smuteční průvod nese tělo utopené Ophélie. Když to Hamlet zjistí, chce se v zarmoucení sám probodnout mečem. V té chvíli se všem zjevuje přízrak mrtvého otce, který promlouvá k Hamletovi, aby splnil svou přísahu. Hamlet následně ušetří Claudiovi smrtelnou ránu a všem sděluje, že to je vrah jeho otce. Poté, co král vydechne naposled, si princ Hamlet za provolávání slávy dvořanů uvědomuje, že jeho duše je v pekle a on se stává novým králem.

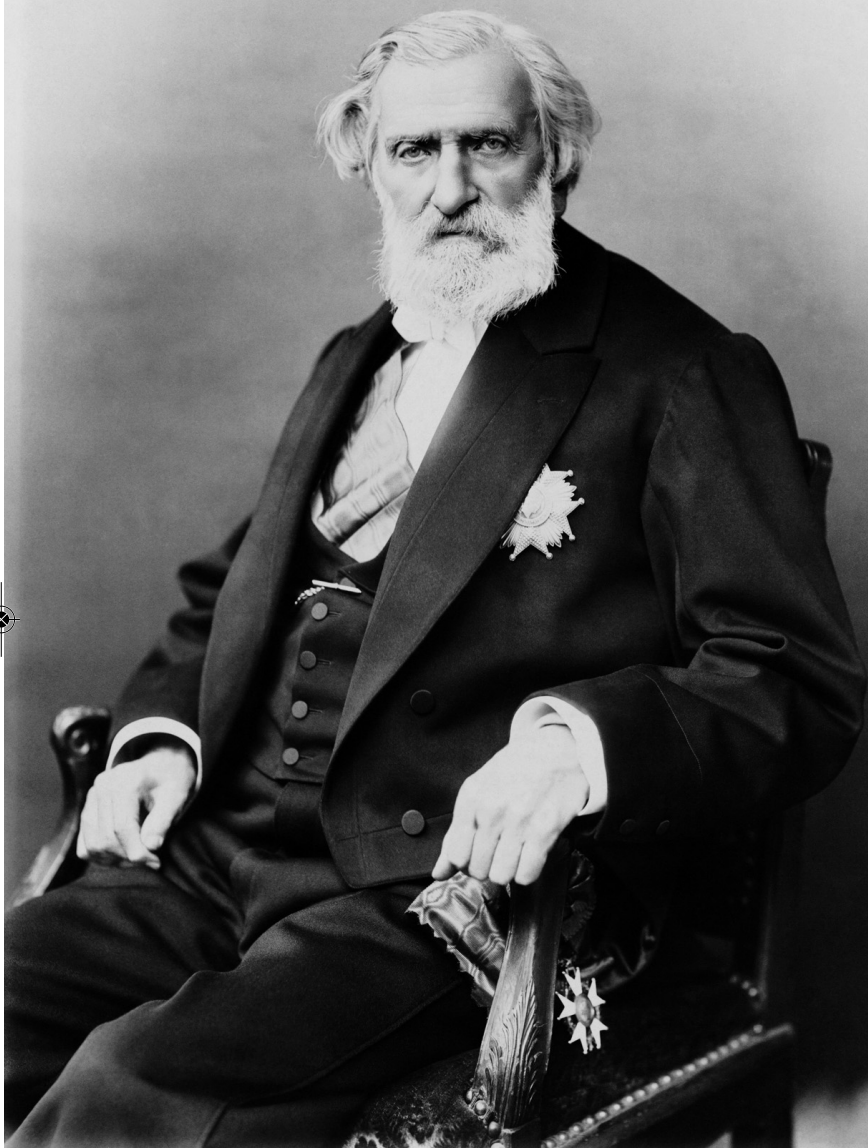
Hamlet (Roman Hoza), *foto Michaela Bobková*

Radovan Lipus při vysvětlování zápletky Laërta s Hamletem (Martin Šrejma a Roman Hoza), *foto Michaela Bobková*

Milostný duet Ophélie a Hamleta (Marta Reichelová
a Roman Hoza), *foto Michaela Bobková*

Ambrose Thomas (foto z poslední dekády skladatelova života)

AMBROISE THOMAS (1811–1896)

– ohlédnutí za tvůrčím životem skladatele

Charles Louis Ambroise Thomas se narodil 5. srpna 1811 v rodině houslisty Jeana-Baptista-Martina Thomase a zpěvačky Jeanne Marie Williaume v Metz (Méty, severovýchod Francie blízko Německa), v sedmnácti letech byl přijat na pařížskou konzervatoř, kde u **Jean-Françoise Le Sueura** (1760–1837) studoval hru na klavír, harmonii, kontrapunkt a skladbu. Le Sueur byl za restaurace Bourbonů jmenován skladatelem královské kapely a dirigentem orchestru Opéry. Od roku 1818 učil na konzervatoři, kde mezi jeho žáky patřil Hector Berlioz, Ambroise Thomas, Charles Gounod, Louis Désiré Besozzi a Antoine François Marmontel.

V roce 1832 se stal Thomas nositelem **Římské ceny** (Grand Prix de Rome) za dramatickou kantátu *Hermann et Ketty*. Cestoval do Itálie, kde se seznámil s tehdejší operní produkcí (především pak belcantovou operou Rossiniho, Belliniho a Donizettiho), a poté nasbíral cenné zkušenosti během pobytu ve Vídni. V této době složil četné klavírní kusy, písně i chrámová díla (*Requiem*).

1836–1846

Od roku 1836, kdy se vrátil do Paříže, se jeho zájem obrátil k opeře. V následujícím roce debutoval v **Opéra-comique** s komickou operou *La double échelle* (*Dvojité žebřík*), která zaznamenala velký úspěch (187 repríz). Celoživotně úzce spolupracoval s tímto divadlem, v němž provedl většinu svých děl. Do roku 1843 jmenujme *Le perruquier de la régence* (*Parukář z regentství*), jednoaktovku *Le panier fleuri* (*Košík květin*; 128 repríz), *Carline, Angélique et Médor* (*Angelika a Medoro*) a *Mina, ou Le ménage á trois* (*Mina neboli manželství ve třech*). V pařížském divadle Opéra pak v této době provedl opery *La comte de Carmagnola* (*Hrabě Carmagnola*) a *Le guérillero* (*Válečník*). V tomto období vznikl i Thomasův první balet *La Gipsy* (1839), následován baletem *Betty* (1846). V roce 1845 byl jmenován rytířem čestné legie.

1846–1856

Nejvyššího počtu repríz hned po Thomasově nejslavnější *Mignon* (1866) dosáhla jeho parodie na Rossiniho *Italku v Alžiru* a *Lazebníka sevillského*, opera *Le Caïd* (**Kaïd**; 1849). Shakespearovým tématem se poprvé zabýval v opeře *Le songe d'une nuit d'été* (**Sen noci svatojánské**), která byla provedena v Opéra-comique v roce 1850.

O rok později byl jmenován nástupcem Gaspara Spontiniho v Akademii krásných umění v Paříži. Následovaly opery *Raymond, ou Le secret de la reine* (**Raymond** aneb *Tajemství královny*), *La Tonelli* (*Altán*) a *La cour de Célimène* (*Dvůr Céliménů*).

1856–1868

V tomto období se jeho profesní dráha dostávala na vrchol. Roku 1856 se stal profesorem skladby na pařížské konzervatoři, v Opéra-comique byly uvedeny jeho opery **Psyché** (stylově předstupněm Offenbachovy operety), *La carnaval de Venise* (*Benátský karneval*) a *Le roman d'Elvire* (*Román o Elvíře*). Jeho opery se rychle šířily po operních domech celé Evropy. V roce 1865 začal pracovat na libretu Michaela Florentina Carrého a Julese Paula Barbiera, které vycházelo z románu Johanna Wolfganga Goetha *Viléma Meistra léta učednická*. Tento výchovný román byl ale zredukován na sentimentální epizodu děvčete, žijícího v cikánském táboře, jež je zachráněna hraběcím otcem. Z těchto textových úprav ve spojení s Thomasovými lyrickými výjevy, romancemi a písněmi vzešla jeho nejúspěšnější opera **Mignon** (Opéra-comique; 1866). Opera měla velký úspěch především v Německu, pro jehož publikum Thomas dokonce pozměnil původní tragický závěr na ten, kdy Mignon neumírá, ale vdá se.

Ve stejném tvůrčím trojlístku vznikla o dva roky později opera **Hamlet** (Opéra; 1868) podle Shakespearovy tragédie (1601), ovšem přepracované do francouzské verze (1847) Alexandrem Dumasem starším a Françoisem Paulem Meuricem a zásadně upravené pro potřeby operního libreta. Zajímavé je, že stejně tak, jako tomu bylo u přepracování závěru *Mignon*, se setkáváme se smírným koncem i u *Hamleta* – kdy v původním závěru opery neumírá, ale je prohlášen novým králem.

1874–1896

V Opéra-comique zazněla premiéra Thomasovy opery *Gille et Guillotin* (*Gille a Guillotin*) a v Opéra pak jeho opera *Françoise di Rimini* a balet *La tempête* (*Bouře*).

Ambroise Thomas zemřel ve věku 84 let (12. února 1896, Paříž) jako úspěšný skladatel a pedagog, jenž byl však celoživotně zastíněn slávou svého současníka Charlese Gounoda (1818–1893, např. opery *Faust*; 1859 a *Romeo a Julie*; 1867). Thomasův odkaz se vryl do tvorby jeho žáků, z nichž nejvýznamnějším byl učitel skladby na pařížské konzervatoři a francouzský skladatel období romantismu **Jules Massenet** (1842–1912, např. opery *Manon*; 1884 a *Werther*; 1892).

DÍLO V KONTEXTU SVĚTOVÉHO REPERTOÁRU

(výběr)

1853	Giuseppe Verdi:	<i>Trubadúr</i> <i>La traviata</i>
1855		<i>Sicilské nešpory</i>
1858	Jacques Offenbach:	<i>Orfeus v podsvětí</i> (první opereta vůbec)
	Hector Berlioz:	<i>Trójané</i>
1859	Charles Gounod:	<i>Faust</i>
	Giuseppe Verdi	<i>Maškarní ples</i>
1862		<i>Síla osudu</i>
	<u>Hector Berlioz:</u>	<u><i>Blažena a Beneš (podle hry</i></u> <u><i>Mnoho povyku pro nic)</i></u>
1863	Georges Bizet:	<i>Lovci perel</i>
1864	Jacques Offenbach:	<i>Krásná Helena</i>
1865	Giacomo Meyerbeer:	<i>Afričanka</i>
	Richard Wagner:	<i>Tristan a Isolda</i>
1866	Ambroise Thomas:	<i>Mignon</i>
	Bedřich Smetana:	<i>Prodaná nevěsta</i>
1867	Giuseppe Verdi:	<i>Don Carlos</i>
	Georges Bizet:	<i>Dívka z Perthu</i>
	<u>Charles Gounod:</u>	<u><i>Romeo a Julie</i></u>
1868	Bedřich Smetana:	<i>Dalibor</i>
	Richard Wagner:	<i>Mistři pěvci norimberští</i>
	Ambroise Thomas:	<i>Hamlet</i>
	Jacques Offenbach:	<i>Perikola</i>
	Arrigo Boito:	<i>Mefistofeles</i>
1869	Richard Wagner:	<i>Zlato Rýna</i>
1870		<i>Valkýra</i>
1871	Giuseppe Verdi:	<i>Aida</i>

Podtržena jsou díla na náměty her Williama Shakespeara.

Gertrude a Ophélie (Janja Vuletic, Marta Reichelová),
foto Michaela Bobková

Hamlet (Thomas Weinhappel), *foto Michaela Bobková*

REVUE JAKO DRAMATURGICKÝ PRINCIP

„Srovnejme na př. nejběžnější a nejbezpečnější pařížskou revui s literárně nejvyspělejším dramatem Shakespearovým ‚Hamletem‘. Při podrobnějším srovnání nemůžeme upřít poučné formální podobnosti této vysoce spirituální dramatické tvorby s oněmi vlastnostmi, které se jeví tak typicky a vítězně v časově fascinující tvorbě revuí.

Zběžně nahodilé srovnání: duch zabitého mluví z podzemí. Hamlet jest vyzván k pomstě. Každý čeká od něho čin, který odpovídá této výzvě. Ale napřed se baví starý žvanil Polonius se svým sluhou, jenž jest ještě pitomější než on sám. V následujících scénách parodují komikové ceremonie dánského dvora. Pak přichází státní akce, vyslanci. Také Hamletův výstup nepohne příliš dějem. Po dlouhých peripetiích několik míst z Montaignea, pak herci a parodie staré herecké školy. Teprve nyní si Hamlet vzpomene na svůj úkol a pomyslí na pomstu. Jevišťe na jevišti.

Nelze popřít, že různorodost těchto výstupů, v nichž každý herec působí osamoceně, tento nepřetržitý sled nových a nových scén, v nichž se děje něco nečekaného, chovající v sobě příjemné rozptýlení – upomíná zřejmě na techniku revue. Pak sólový výstup ‚Být či nebýt‘ podle Macbetha a dle Othela. Pak princ zabije ministra. Vzpoua námořníků na dvoře. Hamlet eskortován do Anglie. Princova nevěsta zešílí. Pak souboj mezi princem a bratrem šílené, tak věrně předváděný, že návštěvníci parteru divadla Globe uzavírali mezi představením sázky o výsledku. Pohřeb princovy nevěsty. Na jevišti se kope hrob, vyhazují se hnáty. Hamlet bere lebku od čtveráckého hrobníka, mluvě o pomíjivosti světa. Královna omylem vypije otrávené víno. Princ zabije soka. Sok zabije prince. Král je zabit, je mu násilně vnučeno otrávené víno do hrdla, a jest nakonec ještě uškrten. Hudba, panika, nový, neznámý princ dobude scény. Stále se něco děje, stále někdo přichází s té neb oné strany. Soudobý historický pramen zaznamenává populární oblíbenost hry nikoliv pro její obsah, ale pro její volnou formu, která umožňuje alžbětinskému šlechtici, patronu Shakespearova divadla, přijít do divadla, kdy chce – na počátku, uprostřed či na konec – a vždy spatřiti nějakou scénu, která stojí za to.

Soudobý svědek chválí, že v kuse se stále něco děje, někdo tam vystupuje – ať zepředu, se strany, zdola nebo shora, takže i otrlý námořník, pijící své pivo v parteru, jest ve stálém napětí. Jak patrně, publikum jest stejně surové a naivní za všech dob, v době Shakespearově i Shawově. A slavné kusy jsou nejenom dobré, že jsou dobré, ale

také proto, že jsou špatné, to jest, že vyhovují nejen vznešené fantasi, ale i nízkým instinktům divákovým, který en gros za všech dob podobá se čtenáři kolportážních románů. Jest patrno, že divadlo, aby se udrželo, musí býti nejen vznešené, ale i prosté, musí míti schopnost nejen diváka poučovati, ale i baviti, nejen ho povznášeti, ale také mu podléhati.“

K dramatu *Hamlet*

K. H. Hilar: *Pražská dramaturgie* (1930)

HAMLET SHAKESPEARŮV VERSUS HAMLET CARRÉHO A BARBIERA

Základním pramenem *Hamleta* Williama Shakespeara je příběh z dánské kroniky Saxa Grammatika (1150–1220). Základní linie příběhu je totožná se Shakespearovým, dvě jména se téměř shodují: Geruta a Amlet. Amletovo šílenství je popsáno tak, že „se při rozhořování choval jako blázen, kokrhal, mával pažemi jako křídly, skákal po posteli, pod níž se skrýval Fengův rádce. Amlet ho zabil, mrtvolu rozsekal na kusy, uvařil ji ve vodě a pohodil ji do stoky prasatům“ (Hilský). Saxův brutální příběh krvavé msty, incestu, králo- a bratrovraždy se k Shakespearovi dostal přes francouzskou verzi Françoise de Belleforest (1570, *Tragické příběhy*) a byl roku 1608 přeložen do angličtiny pod názvem *Příběh Hambleta*. Shakespearova hra *The Tragical History of Hamlet, Prince of Denmark* z roku 1601 se v několika zásadních bodech od předlohy liší, tou nejzásadnější je pak slovo.

Jedenáct let před Shakespearovým *Hamletem* byla známá hra stejného jména, dnes nazývaná jako *Ur-Hamlet*. Thomas Lodge představení popisuje v knize *Bída rozumu a šílenství světa* (1596) a zmiňuje i postavu Ducha, který ještě v Belleforestově verzi nebyl. Shakespeare tedy spojil ve svém díle několik předloh, které přetvořil v geniální drama hry uvnitř hry, ovlivněné aspekty renesančního myšlení a citění.

Thomasův *Hamlet* byl napsán na libreto Michela Carrého (1821–1872) a Julese Barbiera (1825–1901) podle stejnojmenné divadelní hry Alexandra Dumase a Paula Meurice z roku 1847. Ze základních postav Shakespearova *Hamleta* byli vynecháni především Rosencrantz s Guildenstern, Osrik a Reynaldo, vojáci a vyslanci do Norska a také norský princ Fortinbras. Původní úlohy Horacia, Marcella, Polonia a Laerta jsou v opeře umenšeny v epizodních rolích. Celou tíhu dra-

matu nesou tedy základní čtyři postavy- nový dánský král Claudius, královna Gertruda, princ Hamlet a Ofelie. Zápletka hry začíná zjevením Ducha na hradbách (příčemž vlastní příběh začal vlastně právě zavražděním krále Hamleta), ovšem počátek opery, stejně jako její konec je dle operních zvyklostí otevřen velkým sborem, v tomto případě korunovační slavností a pak pohřbem, který se záhy mění v novou korunovační slavnost a uzavírá tak kruh dle okřídleného výroku *Král je mrtev, ať žije král!* To, že Thomasova opera končí mrazivě ponurým „happy endem“, tedy Hamletovými slovy „*Má duše je v hrobě. Běda! A já jsem králem!*“, není náhodné. Francouzští autoři dělali vše, co bylo v lidských silách, aby připodobnili Shakespeara opěře své doby, doby Paříže druhého císařství. Thomasův *Hamlet* vznikl téměř současně s Gounodovým *Romeem a Julií*. Principy, podle nichž je konstruován a ovzduší, ve kterém vznikl, jsou shodné s Gounodovým, shodní byli i libretisté. U Gounoda scéna, kdy se procitnuvší Julie shledá s Romeem, tvoří v podstatě celý pátý akt. Dlouhé umírání. Operně tradiční. Stejně jako to, že jsou party Julie i Ophélie kolorатурní a stejně tak, že některé výsostně tragické opery byly v 19. století dávány pro potěchu publika s dobrými konci. Vkus provozu byl ale různý v různých zemích, a tak i k *Hamletovi* existuje druhá, kratší verze závěru, napsaná pro londýnské Covent Garden (1869), do které nevstupuje Přizrak, a kde Hamlet probodne Claudia a následně sebe nad tělem mrtvé Ophélie.

OTÁZKA ŠÍLENSTVÍ

„Že láska, říkáte? Mně se to nezdá. A to, co říkal, znělo nesouvisle, leč šílené to není. Nosí v duši nějaký smutek. (...) Tak to bychom měli – když blázní princ, je na místě být bdělý.“

Claudius (William Shakespeare: *Hamlet*, překlad Martin Hilský)

Ústřední milenecká dvojice *Hamleta* se zmitá ve víru šílenství, tu předstíraného (Hamlet), tu skutečného – v případě Ophélie, jejíž víra padla. Jako bílá nevěsta je z jí neznámých důvodů odvrhnutá, její rozum se pomátl. Jediná čistá bytost zde končí sebevraždou.

Šílenství spojené se sebevraždou, fenomén, který je právě v opěře téměř výhradně spojován se ženami. Tento jev již od konce 15. století vzbuzoval strach a nesl pachutí smrti. Práce filozofa, historika, psychologa a avantgardisty Michaela Foucaulta nebo psychiatra Klause Dörnera se snažily zmapovat sociální historii šílenství v Evropě a po-

ukázaly také na zpodobnění představovaného psychického stavu v umění. Mliv těchto textů je zřetelný i u nejnámější knihy o ženách v opeře muzikoložky Susan McClary *Feminine Endings: Music, Gender, and Sexuality* (1991). V kapitole *Excess and Frame* vykresluje šílenství ženských operních hrdinek, a to na příkladech Monteverdiho Nymfy (1638), Donizettiho Lucii (1835) a Straussovy Salome (1905). Scéna šílenství je spojení slov, které v operním znalci nutně vyvolává reminiscence na Normu nebo Médeu, ale i dychtivé očekávání vzrůstající extravagantní virtuozity v právě již zmíněné opeře *Lucia di Lammermoor* Gaetana Donizettiho. McClary uvádí:

„V její slavné scéně šílenství se u Lucie (stejně jako u Monteverdiho nymfy) plně projeví její rozvrácená mysl ve chvíli, kdy se jí vybavují eroticky nabitě chvíle s Edgardem, představuje si, že si vyměňuje manželské sliby, a předvídá svou vlastní smrt, pohřeb a posmrtný život v nebi. Ztratila kontakt s vnější realitou a teď už žije ve světě, kde ji obklopují jenom její obavy, naděje a sny.“

Síla prožitku Luciina šílenství nespočívá v chatrně vybudované kostře libreta dle předlohy vynikajícího románu Waltera Scotta *Něvesta z Lammermooru*, ale v jemných nuancích italského bel canta a především v mimořádně obtížném partu pro koloraturní soprán. Jaké jsou ale důvody, které vedly k psychickému exitu nevěsty, která na svých svatebních šatech nese navíc ženichovu krev, když na začátku opery se zdá být šťastnou, líbezně zamilovanou dívkou? Otto Weininger by nám nejspíše odpověděl: *„Protože ženy nepoužívají rozum, ale myslí pomocí asociací. Jsou ovlivňovány bezprostředními pocity a okamžitými dojmy, což brání jejich paměti v tom, aby byla kontinuální“* (*Pohlaví a charakter*; 1903). Pokud bychom nahlíželi na Luciu feministickým prizmatem, zjednodušeně byl ženský rozum sevřený a vláčený k smrti intrikami a nátlakem mocného mužského světa. Operní skladatelé jednak nastavovali svými tragickými operami zrcadlo společnosti, jednak poukazovali na to, co se se ženami stane, když se mužské nadvládě vzeprou... Poodstoupíme-li od těchto dvou názorů, filozofové od Platóna a Aristotela až po Kanta a Schopenhauera proklamovali, že každý jedinec je tvořen mužskou a ženskou složkou. Mužská složka představovala racionalitu, tvořivost a pořádek, kdežto ženská složka byla sexuální, iracionální, emocionální a chaotická. V sociálně-kulturních dějinách byly tyto teze zakotveny a v nazírání na ženy 19. století se můžeme přesvědčit, že jejich posláním bylo především věnem opředené „úspěšné manželství“. Žena tak byla vmanipulována do trojlístku děti-náboženství-domácnost (německé

Kinder-Kirche-Küche) a její vlastní postavení se odvíjelo od postavení a také rozhodnutí jejího otce, muže nebo syna. Dosažení uznání či úspěchu vlastními silami bylo u žen chápáno jako mužský znak, který nebyl tím hlavním společenským scénářem určeným a „vhodným“ pro ženu (Samuel Slipp: *Freudovská mystika. Freud, ženy a feminismus*; 2007). Luciina scéna ukazuje právě toto schéma přenesené na operní jeviště: zešilení z racionálně vykonstruovaného manželství, navíc naplánovaného jejím bratrem, které rodině otevře dveře do vyšší společenské třídy, ale zničí emoce a láskyplnou touhu, tedy zakořeněný ženský princip. V tomto případě si vyžádá smrt i jejího milého Edgarda, jehož úděl připomíná svrchovaně nejtradičnější sebevražednou scénu *Romea a Julie*.

Žena, která se rozhodne milovat navzdory pravidlům a nakonec přijde o milence, o zdravý rozum, o život či více těchto věcí zároveň, to je vzorec platný jak u Lucii, tak u Gildy, Čo-Čo-San, Aidy, Senty, Isoldy, Rusalky, Mélisandy, Marie ve *Wozzeckovi* nebo také Foersterovy Evy a Janáčkovy Káti Kabanové.

Především u posledních dvou zmíněných představitelk, které v šílenství pohlty vody Dunaje a Volhy, se ale posouvá šílená smrt do dvou fází – krátkodobé šílenství a sebevražda utonutím. Zde lze nalézt zajímavou souvislost s Foulcautovými *Dějiny šílenství*: „V šílenství promlouvá z člověka jakýsi temný akvatický prvek, ponurý zmatek, vířivý chaos, který je zárodkem a smrtí všeho a opakem jasné a zralé stability ducha. (...) chlad, vlhko, nestálé počasí a drobné vodní kapičky prosakující do pórů a vláken a zbavující tělo pevnosti, to všechno činí člověka náchylným k šílenství.“ Dále tyto konotace rozvíjí Zdeňka Kalnická ve své knize *Archetyp vody a ženy* (2007), ale i Martin Hilský ve své předmluvě k *Hamletovi* (2001): „Na alžbětinském a jakubovském jevišti mělo ženské šílenství ustálenou, konvenční podobu. Ofeliiny rozpuštěné vlasy, její bílé šaty, luční kvítí, které v klíčové, šílené scéně (IV. 5.) rozdává všem přítomným na jevišti, fragmenty písní a v neposlední řadě i její smrt utonutím byly jasně čitelné divadelní znaky. (...) Voda slz jen hasí plamen slov a mužný čin pomsty – voda a oheň se v elementárním renesančním paradoxu stávají ženským a mužským principem... Je zcela lhostejné, zda by takový jazykový projev ženského a mužského principu potvrdila psychoanalýza, neboť v Shakespearově básnickém textu jsou účinné a emocionální pravdivost tohoto paradoxu nezpochybnitelné. (...) Zatímco Hamletovo šílenství je metafyzické, Ofeliino je fyzické a nevyvěrá pouze z narušeného intelektu, ale z její emocio-

Ofelie na obrazu Johna Everetta Millaise (1852)

nalily a sexuality, z její biologické přirozenosti.“ U Ambroise Thomase je Ophélie opět psána pro koloraturní sopranistku a jako u Lucii je její scéna šílenství velice náročným partem, u které se Ophélie dostává rychle za sebou do dvou extrémních emočních poloh příznačných pro šílenství – zpívá o svém milenci a smrti za divokého smíchu několikrát vystřídaného pláčem. V Shakespearově hře se také Ofeliina řeč rozpadá do útržků písní, která „jíž svou fragmentárností, chaotičností a disharmonií o šílenství nejen vypovídá, ale předvádí je na jevišti. Ofelie tak na jevišti zviditelňuje své podvědomí, které se podobá ponuré, vířivé a nebezpečné vodě.“ (Hilský: Hamlet; 2001). Je třeba připomenout, že sebevražda byla podle církve pokládána za těžký hřích, těžší než vražda někoho jiného, protože se sebevrah nemohl kát. Pohřby těchto nešťastníků se pak konaly výhradně v noci a jejich těla nebyla ukládána do země pokojného hřbitova.

Zmařená láska a společenská nepřijatelnost ženského chování, tedy podněty vedoucí k šílenství, které jsme prozatím zmínili, se ale netýkají nejméně jedné významné šílené hrdinky, kterou je Elektra

Richarda Strausse a libretisty Huga von Hofmannsthal (1909). V této literární opeře se temná princezna po celou dobu, kdy stojí na jevišti, snaží manipulovat s dalšími hlavními ženskými postavami, které v opeře zastávají určité ženské stereotypy. Narušená matka Klytaemnestra, královna zlatem bohatých Mykén, se po obětování dcery Ifigenie (není v opeře zmíněno) přičinila o zavraždění svého manžela Agamemnona, jehož smrt je ve Straussově motivické práci pevně uchopena, a pronásleduje Elektru. Královna je stíhána svědomím, které se jí projikuje do šílených snů, o kterých se Elektře svěřuje: *„A přece mezi dnem a nocí, když ležím s otevřenýma očima, něco se po mně plíží, není to slovo, není to bolest, netlačí mě to, neškrtí mě to, nic to není, ani noční můra, ale přece je to tak strašné, že moje duše si přeje oběsit se, a každý můj úd křičí po smrti (...) Rozpadnout se s bdělými smysly, jako šaty rozežrané od molů? (...) Tyto sny musí skončit. Kdokoliv je posílá: každý démon nás pustí, jakmile bude prolita ta správná krev.“* Poté, co je paradoxně prolita právě její krev, rozpoutá se Elektřin triumfální tanec smrti, do jehož záškrubů se propadá psychicky vyčerpaná. V tomto bodě můžeme nalézt podobu s již zmiňovanou Salome, Strausssem zplozenou „starší sestrou“. Vítězství v šílenství a následná smrt je pro Elektru určitým vykoupením její rozvířené mysli, za které ale může opět muž, její bratr Orest, jenž pomstu za zavražděného otce = matkovraždou vykoná. Vystavěným protipólem k těmto dvěma ženám, které částečně zaujímají mužské role a jsou za to také trestány, je Elektřina sestra Chrysothemis typickým ideálem „dobrého ženství“. Správné ženy byly představovány jako obětavé, trpící mučednice, cudné, nenáročné, povolné a pasivní, zjednodušeně typu „panna-madona“. Kontrasty k potměšlé mysli a světu, tedy jas a čistota proudící z Chrysothemis, jsou o to více zdůrazněny, když je scénicky zpodobňována jako nevěsta, která touží ve zvráceném světě po „normálnosti“ (klidu, muži a rodině) a nepodvolí se Elektřinu záměru zabít.

Nastíněné společenské konvence přenášené do literatury a podtržené hudebním divadlem vyvolávají děs v očích a soustrast nad ženským údělem. *„Prvky se převrátily. Už to není tak, že konec časů a světa lidem zpětně ukáže, jak byli šílení, když se o to nestarali; teď naopak stoupající vlna šílenství, jeho temný vpád, věští blízkost poslední katastrofy světa; právě lidské bláznovství jí přivolává a čini neodvratnou.“* Michael Foucault

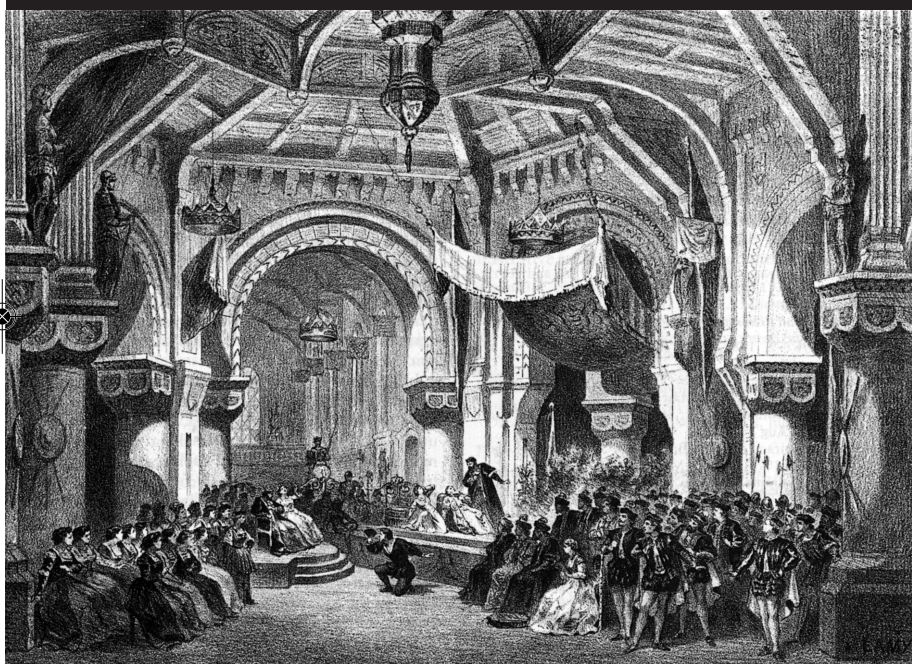
Hamlet a Ophélie (Thomas Weinhappel a Marta Reichelová),
foto Michaela Bobková

Scéna komediantů. Na trůně Gertrude a Claudius (Janja Vuletic
a Jan Štáva), dále zleva Hamlet (Roman Hoza), Polonius
(Zdeněk Plech), Ophélie (Marta Reichelová) a syn Janji Vuletic Ivor,
foto Michaela Bobková

Chceme-li správně chápat *Hamleta*, musíme si uvědomit, že autor tohoto dramatu Shakespeare (1564–1616) zemřel právě před čtyřmi stoletími v zemi, která má podnes mnoho odlišného od poměrů našich. Proto bylo by nesprávně posuzovati *Hamleta* dle dnešního nazírání kritického, estetického a etického jako dílo současné naší literatury, naopak třeba se vmysliti v poměry a názory doby, která toto slavné dílo vydala.

*(em upraveno dle předmluvy profesora Svobody
ke Sládkově překladu)*

Scéna komediantů Charlese-Antoina Cambona (1802–1875);
litografie Pierra-Augusta Lamyho (1827–1880)

HAMLET V HUDBĚ

„*Jak unyle spí záře měsíčná na tomto svahu! Zde posadíme se a necháme si zvuky hudby vkrádati v náš sluch. Ta konejšivá tišina a noc jsou klávesami sladké harmonie.*“

(William Shakespeare: *Kupec benátský*)

Shakespeare naprosto jasně věděl, jak může působit hudba. Jeho verše na mnoha místech přímo vybízí ke zhudebnění, někdy je jím dokonce napsáno, že jsou ke zpěvu určeny – např. Ofelie i u Shakespeara v pomatení svou baladu *zpívá*.

Již v roce 1705 se objevuje na operním jevišti Gaspariniho *Ambieto*, po něm opera Domenica Scarlattioho, roku 1790 pak znění *Ambieto* od Luigiho Carusa, dále Gaetana Andreozziho, v roce 1822 pojetí skladatele Saveria Mercadanteho.

V době Ambroise Thomase napsal operu s tímto názvem také Antonio Buzzola (1848), později Alexander Stadtfeld (1857). O zhudebnění této velké látky se pokusil i Franco Faccio na text Arriga Boita (1865) v reakci na uvedení druhé verze Verdiho *Macbetha*. Thomas také nebyl jediným Francouzem, který se o hamletovskou látku pokoušel. Před ním tu byl již Jean Louis-Aristide Hignard a nikdo menší než Hector Berlioz (trilogie *Tristia* – použity motivy Ofeliiny scény šílenství a následně smuteční pochod; 1844).

Osamostatnily se také overture Franze Liszta a Pjotra Iljiče Čajkovského k činohře *Hamlet*. Divadelní hudbu k *Hamletovi* napsali mimo jiné Georg Joseph Vogler (1778), Stanislaw Moniuszko (1871) a Dmitrij Šostakovič (1954). Z českých autorů to pak byli Maxmilian Mareček, který zkomponoval operu *Hamlet* pro brněnské městské divadlo (1840) a také Antonín Rejcha s jeho skladbou *Monologue d'Hamlet*, či Miloslav Kabeláč s *Hamletovskou improvizací* pro velký orchestr (1963).

Hamlet Ambroise Thomase

Velká francouzská opera představovaná trojlístkem Meyerbeer–Auber–Halévy, tedy honosná podívaná se silným zastoupením ansámbhlů, baletních a sborových scén, se v polovině 19. století spojila s komickou operou, a dala tak vzniknout jedné z nejpozoruhodnějších syntéz, lyrickému dramatu. Zdůrazněná citovost a burcující romantické emoce v propojení s tanečními plochami se výrazně objevují právě u Thomasova *Hamleta*. Ten stojí v chronologické řadě Thomasových oper na jednom z posledních míst a má mnoho společného s jeho neznámější operou *Mignon*. Přesto, že první verze *Hamleta* byla dokončena již roku 1863, jeho premiéra se uskutečnila až o pět let později, 9. března 1868 na scéně pařížské Opéry. Původní verze byla čtyřaktová, pro účely premiéry byl ale čtvrtý akt rozdělen do dvou dějství. Kvůli těmto změnám pro Óperu, která měla přislíbené finanční prostředky pouze za podmínky, že se během roku objeví velká pětiaktová opera, musel Thomas přikomponovat poměrně rozsáhlý balet a včlenit jej do čtvrtého dějství v rámci venkovského „svěcení jara“ (před příchodem Ophélie). Tento nezbytný balet, tedy spíše přehlídka tanců: *Pochod myslivců*, *Pantomima*, *Valčík–mazurka*, *Lesní scéna a polka*, *Freya (polka)* a *Závěrečná stretta*, ovšem skladatel dovozoval při provozu v jiném divadle vynechat. Ostatně podobně jako slavný monolog „*Být, či nebýt*“, který dovozoval škrtnout. Na tomto místě je jasné, že si autoři této opery nekladli příliš vysoké nároky na vykreslení psychologie postav, či jakékoli filosofické přemítání. V opeře působili tři činitelé: Shakespearova hra a její fabule, Shakespearovo dílo, jak žije v povědomí posluchačů dané doby, a hudba se svými prostředky, rovněž dobovými. To je také patrné z originální instrumentace, kde se Thomas snažil o zařazení tehdy nového nástroje – v saxofonovém sólu (bohužel nepříliš významném), nebo v použití leitmotivů, které provázejí postavy Hamleta, Ophélie, jakož i Laërta. Přízrak, či komedianti jsou pak doprovázeny úvodními motivickými myšlenkami.

Konečně znění opery ovlivnili také její interpreti. Role Hamleta byla původně určena tenorovému hlasu, protože měl ale k dispozici vynikajícího barytonistu Jeana Baptista Faureho, upravil tento part právě pro něj. Pro švédskou sopranistku Christine Nilssonovou (první představitelka v Bizetově *Carmen*; 1875) přibyla také švédská balada Ophélie.

Christine Nilsson, první představitelka role Ophélie (1868)

Thomasův *Hamlet* se v Paříži setkal s velkými úspěchy – sté provedení se konalo již v roce 1874, třísté pak v roce 1899. Již rok po premiéře se rozletěla opera do celé Evropy. V německém překladu se hrála v Lipsku (1869), dále v italském překladu v Londýně (1870) a v téže roce v maďarském překladu v Budapešti. Již po roce 1872 se opera poprvé hrála také v italském překladu v New Yorku i Petrohradu. V našich zemích se konala premiéra ve Stavovském divadle v německém překladu 4. ledna 1872.

Na ostravském jevišti Thomasův *Hamlet* doposud nezazněl, až nyní, v rámci projektu kulturních institucí města Ostravy SHAKESPEARE OSTRAVA 2016. Jeho nejslavnější *Mignon* zde ovšem byla v minulosti hrána dvakrát, poprvé v historicky teprve čtvrté sezóně naší ostravské opery, v režii a scéně Karla Küglera pod taktovkou Jaroslava Vogela (30. 9. 1922), podruhé pak v režii Miloslava Nekvasila pod vedením dirigenta Jana Šrubaře (scéna: Vladimír Landa, kostýmy: Marta Roszkopfová; 25. 5. 1985).

Ve snaze o podporu mladých pěveckých talentů byly hlavní role inscenace *Hamleta* obsazeny především z předzpívání, a to zcela netradičně pěvci již od věku 25 let (Roman Hoza, Hamlet).

Hamlet a Ophélie (Thomas Weinhappel a Marta Reichelová),
foto Michaela Bobková

OPERY NA MOTIVY DÍLA WILLIAMA SHAKESPEARA NA OSTRAVSKÉM JEVIŠTI

Giuseppe Verdi: **OTELLO** (23. 3. 1922)
Hudební nastudování: Jaroslav Vogel, režie: Karel Kügler

Otto Nicolai: **VESELÉ ŽENY WINDSORSKÉ** (27. 2. 1925)
Hudební nastudování: Mirko Hanák, režie: Karel Kügler

Charles Gounod: **ROMEO A JULIE** (19. 6. 1926)
Hudební nastudování: Mirko Hanák, režie: Jan Kühn

Zdeněk Fibich: **BOUŘE** (14. 12. 1928)
Hudební nastudování: Mirko Hanák, režie: Karel Kügler

Giuseppe Verdi: **FALSTAFF** (20. 10. 1933)
Hudební nastudování: Jaroslav Vogel, režie: Karel Kügler

Giuseppe Verdi: **OTELLO** (9. 3. 1934)
Hudební nastudování: Mirko Hanák, režie: Karel Kügler

Giuseppe Verdi: **MACBETH** (23. 4. 1937)
Hudební nastudování: Jiří (Georg) Singer, režie: Karel Kügler

Otto Nicolai: **VESELÉ ŽENY WINDSORSKÉ** (4. 3. 1942)
Hudební nastudování: František Jílek, režie: Jan Pacl

Zdeněk Fibich: **BOUŘE** (28. 6. 1947)
Hudební nastudování: Zdeněk Chalabala, režie: Hanuš Thein

Giuseppe Verdi: **OTHELLO** (29. 2. 1948)
Hudební nastudování: Jaroslav Vogel, režie: Bohumil Hrdlička

Iša Krejčí: **POZDVIŽENÍ V EFESU*** (23. 1. 1953)
Hudební nastudování: Josef Kuchinka, režie: Ilja Hylas

*libreto podle hry Williama Shakespeara *Komedie plná omylů*

Giuseppe Verdi: **FALSTAFF** (16. 2. 1955)
Hudební nastudování: Rudolf Vašata, režie: Ilja Hylas

Vissarion Jakovlevič Šebalin:
ZKROCENÍ ZLÉ ŽENY (5. 12. 1959)
Hudební nastudování: Josef Kuchinka, režie: Vladislav Hamšík

Giuseppe Verdi: **OTELLO** (25. 3. 1967)
Hudební nastudování: Bohumil Janeček, režie: Vladislav Hamšík

Benjamin Britten: **SEN NOCI SVATOJANSKÉ** (20. 12. 1969)
Hudební nastudování: Jiří Pinkas, režie: Ilja Hylas

Otto Nicolai: **VESELÉ PANIČKY WINDSORSKÉ**
(31. 12. 1979)
Hudební nastudování: Josef Daniel, režie: Miloslav Nekvasil

Giuseppe Verdi: **MACBETH** (27. 9. 1986)
Hudební nastudování: Jan Šrubař, režie: Rudolf Málek

Giuseppe Verdi: **OTELLO** (22. 5. 1993)
Hudební nastudování: Miriam Němcová, režie: Michael Lochar

Giuseppe Verdi: **MACBETH** (18. 12. 2004)
Hudební nastudování: Jan Šrubař, režie: Luděk Golat

Giuseppe Verdi: **FALSTAFF** (25. 2. 2006)
Dirigenti: Andrea Albertin, Jan Šrubař, režie: Venjamin Směchov

Charles Gounod: **ROMEO A JULIE** (15. 12. 2011)
Hudební nastudování: Tomáš Brauner, režie: Peter Gábor

PROFILY INSCENÁTORŮ

TOMÁŠ BRAUNER

hudební nastudování, dirigent

Pražský rodák Tomáš Brauner patří k nejvyhledávanějším dirigentům své generace. Studoval hru na hoboj a dirigování na Státní konzervatoři v Praze. V roce 2005 absolvoval Hudební fakultu Akademie múzických umění, obor dirigování. Následovala studijní stáž na vídeňské Universität für Musik und darstellende Kunst. V roce 2010 se stal laureátem Mezinárodní dirigentské soutěže Dimitrise Mitropoulose v Aténách. V současné době je šéfdirigentem Plzeňské filharmonie a hlavním hostujícím dirigentem Symfonického orchestru Českého rozhlasu v Praze. Kromě výše zmíněných uměleckých pozic pravidelně spolupracuje s předními symfonickými orchestry a operními domy. V minulých sezónách to byly Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, PKF – Prague Philharmonia, Slovenská filharmonie, Philharmonie Südwestfalen, Státní orchestr moskevského rozhlasu, Orchestra of Colours Athen, Janáčkova filharmonie Ostrava, Pražský komorní orchestr, Komorní filharmonie Pardubice, Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín, Moravská filharmonie Olomouc nebo Severočeská filharmonie Teplice. Uměleckou dráhu operního dirigenta zahájil v Divadle J. K. Tyla v Plzni, kde premiéroval nebo nastudoval velký počet operních titulů. Jmenujme Ponchielliho *La Gioconda*, Mozartova *Dona Giovanniho*, Čajkovského *Pannu orleánskou*, Dvořákova *Jakobína*, Pucciniho *Turandot*, Cileovu *Adrianu Lecouvreur* ad. V roce 2008 debutoval v pražské Státní opeře představením Verdiho *Otella*. Následoval Massenetův *Don Quichotte*, Rossiniho *Lazebník sevillský*, Puciniho *Bohéma* a *Tosca*, Verdiho *Nabucco*, Mozartova *Kouzelná flétna* nebo také koncertní provedení *Mignon* Ambroise Thomase. V Národním divadle moravskoslezském v Ostravě nastudoval Verdiho operu *Nabucco* a *Ernani* nebo Gounodovu operu *Romeo a Julie*. V Palacio de Bellas Artes v Mexico City dirigoval operu Leoše Janáčka *Její pastorkyňa*. Je zván též významnými mezinárodními festivaly: Bad Kissingen, Festival Richarda Strausse v Garmisch-Partenkirchenu, kde provedl *Alpskou symfonii* Richarda Strausse se Symfonickým orchestrem Českého rozhlasu. Dále hostoval na festivalech Pražské jaro, MHF Smetanova Litomyšl, MHF Český Krumlov.

SLOVO DIRIGENTA

Velice mě potěšilo, když jsem dostal nabídku k nastudování opery *Hamlet* Ambroise Thomase. K tomuto skladateli mám velice blízký vztah. Již v roce 2011 jsem měl možnost nastudovat jeho operu *Mignon* ve Státní opeře v Praze, která právě s *Hamletem* patří v operním světě k nejhranějším dílům tohoto autora.

V 19. století vznikla tzv. velká francouzská opera, která v sobě zahrnovala velikány hudebního světa jako Daniela François Esprita Aubera, Adolphe-Charlese Adama, Giacoma Meyerbeera, Jacquese Fromentala Halévyho, Hectora Berlioze, Charlese Gounoda a Ambroise Thomase. Právě tyto dva z posledně jmenovaných jsou jedněmi z hlavních představitelů žánru *opéra lyrique*. Thomas se za svého života dožil nejvyšších poct, které mohl skladatel ve Francii dostat, a to i přesto, že měl vedle sebe právě Charlese Gounoda, kterému se dostávalo v pozdějších letech většího uznání. Cítím, jak se jejich tvorba navzájem inspirovala nejen v hudbě, ale i ve výběru předloh a jejich zpracování. Thomas vynikal tím, že uměl své náměty živě aktualizovat, přenést do současnosti. Jeho hudba překypuje romantickou náladou, nádhernými sborovými vstupy, áriemi a duety, které vždy nabídnou posluchači pestrost, náladovost a mnohdy až z niterného hudebního podkreslení vyústí v dramatický závěr.

Role Hamleta je náročná nejen pěvecky, ale je zde třeba i dobré kondice, kdy je zpěvák přítomen většinu času na jevišti. Věřím, že role Ophélie je výzvou pro každou koloraturní sopranistku. Árie „Mais quelle est cette..“ ve čtvrtém jednání je světově proslulou a jednou z nejnáročnějších.

Pro mě je v tuto chvíli největším přáním, abyste našli v *Hamletovi* vše, čeho je v životě někdy třeba – pláč, smutek, lásku, něhu, krásu a radost. Aby ve Vás Thomasova hudba zanechala krásnou vzpomínku na operní inscenaci, kterou jsme pro vás připravili.

(tb)

Duet Hamleta a Ophélie (Roman Hoza a Marta Reichelová)
pod taktovkou Tomáše Braunera a za klavírního doprovodu
Jana Novobilského, *foto Michaela Bobková*

Dirigent David Švec v hovoru s hrobníky (Petr Urbánek a Aleš Burda),
foto Michaela Bobková

DAVID ŠVEC

dirigent

Studoval hru na klavír a dirigování nejprve na konzervatoři v Českých Budějovicích a poté na JAMU v Brně. V únoru 2000 se zúčastnil mistrovských dirigentských kurzů u sira Colina Davise v Drážďanech, v roce 2002 absolvoval studijní pobyt na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni. V roce 2004 získal v mezinárodní soutěži Belvedere ve Vídni cenu *Bösendorfer Preis* v kategorii Opera coaching.

Jako klavírista od roku 1998 pravidelně spolupracuje s Pražským komorním orchestrem, od roku 2004 s pěvkyní Evou Urbanovou nebo s Adamem Plachetkou a Kateřinou Kněžíkovou (recitály na MHF Pražské jaro v letech 2010 a 2015).

Již během studia působil v Janáčkově opeře v Brně, kde dirigoval řadu operních i baletních titulů (*Kouzelná flétna*, *České jesličky*, *Čaroděj ze země Oz*, *Maškarní ples*, později *Lazebník sevillský*, *Jakobín*, v roce 2010 zde provedl českou premiéru *Deniku Anny Frankové*). V září 2003 nastoupil nejprve jako asistent dirigenta do opery pražského Národního divadla, od roku 2011 je zde ve stálém dirigentském angažmá. Zde dirigoval několik oper – *Kouzelná flétna*, *Don Pasquale*, *Prodaná nevěsta*, *Hry o Marii*, *Jakobín*, *Únos ze seřailu*, *Don Giovanni*, *Pelleas a Melisanda*, *Čarokraj*, *Popelka*. V roce 2010 nastudoval nové uvedení Donizettiho opery *Nápoj lásky*. Spolupracoval s většinou českých symfonických orchestrů. V roce 2012 nastudoval pro MHF Smetanova Litomyšl se souborem barokních nástrojů Le Chamarré Château Ensemble semi-operu Henryho Purcella *The Fairy Queen*. V zahraničí spolupracoval na nastudování oper *Její pastorkyňa* v barcelonském Liceu (2005), *Věc Makropulos* v Opéra national de Paris (2007, 2009) a ve Wiener Staatsoper (2015), *Příhody lišky Bystroušky* v Lyonu (2013) a ve vídeňské Staatsoper (2014), *Rusalka* v Barceloně (2012) a v Paříži (2015); dále od roku 2005 se jako lektor pravidelně účastní mistrovských kurzů na Sommerakademie ve švýcarském Bielu.

V roce 2014 vytvořil pro nakladatelství Bärenreiter nový klavírní výtah Janáčkovy opery *Věc Makropulos*, který byl poprvé použit při nastudování této opery v Bayerische Staatsoper v Mnichově.

RADOVAN LIPUS

režisér

Narozen 1966 v Těšínském knížectví. V 1984 absolvoval gymnázium v Třinci, poté studoval na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (obor teorie kultury), následně na pražské DAMU na katedře činoherní režie a dramaturgie u prof. Jaroslava Vostrého a Ladislava Vymětala. V roce 1991 byl asistentem režie a lektorem dramaturgie v pražském Činoherním klubu. V letech 1992–2008 působil jako kmenový režisér činohry Národního divadla moravskoslezského v Ostravě, kde nastudoval více než 30 inscenací (např. *Věc Makropulos*, *Romance pro křídlovku*, *Cyrano de Bergerac* atd.), následně (2008–2010) jako kmenový režisér Švandova divadla v Praze. Nyní je ve svobodném povolání.

Režiroval inscenace i v ostravské Komorní scéně Aréna a Divadle loutek Ostrava, v Klicperově divadle v Hradci Králové, v Městských divadlech pražských, ve Slovákém divadle v Uherském Hradišti, v Národním divadle v Brně nebo v pražském Národním divadle, Divadle na Vinohradech, Divadle Viola aj. Několik jeho inscenací bylo natočeno Českou televizí (např. *Věc Makropulos*, *Průběžná O(s)trava krve*, *Těšínské nebo / Cieszyńskie nebo*, *Z Deniku Ostravaka*).

V roce 2014 pracoval na inscenacích *Plačící satyr* (F. Šrámek, Divadlo na Vinohradech) *Duše – krajina širá* (A. Schnitzler, Výchoďské divadlo Pardubice), *Hra-ni-ce* (R. Putzlacher, Klášter Broumov), *Pryč z Mullingar* (J. P. Shanley, Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích).

Je autorem televizního projektu *Šumná města* (66 dílů), kde působil jako scenárista (spolu s Davidem Vávrou) a režisér. Cyklus získal řadu cen a objevil se na projekcích a festivalech v Dublinu, Montreux, Stockholmu, Londýně, Budapešti, Bukurešti, Vídni, Římě, Tokiu, Washingtonu, New Yorku, Bratislavě atd. Nyní pracuje na projektu *Šumné stopy* – čeští architekti ve světě. Zatím je natočeno 39 dílů z Argentiny, Brazílie, Bosny, Bulharska, Chorvatska, Izraele, Japonska a Slovinska.

Dlouhá léta autorsky a zejména režijně spolupracuje s Českým rozhlasem – pro stanice ČRo Ostrava, Praha, Vltava. Působil na katedře české literatury FF Ostravské univerzity, v roce 2011 získal doktorát na pražské DAMU. V letech 2005–2011 pracoval v Centru základního výzkumu AMU v Praze. Stal se také členem Česko-polského fóra Ministerstva zahraničí ČR, členem vědecké rady FF Ostravské univerzity, členem odborné komise projektu Brněnské architektonické stezky a členem umělecké rady Národního divadla moravskoslezského v Ostravě. Napsal několik knih zabývajících se světem architektury a divadla. Věnuje se výzkumu kaváren a kavárenské kultury.

SLOVO REŽISÉRA

Hamlet – princ. Hamlet – úděl. Hamlet – dánský kralevic. Být, či nebýt. Všechno, nebo nic. Obraz chladného paláce Elsinoru ozářeného svitem voskovic a svatba vlastní matky, která tak krutě brzy po smrti otce opět provdala se. *Hamlet* – opera. Francouzský romantický hold temnotě i kráse. Mohutný sbor jako obojetný lid, co hluchně jásá při každé příležitosti. Jen vína napít se, jen rvát teplé maso z kostí, jenom být sytým účastníkem svatebních rautů či pohřebních hostin. Co na tom záleží!

A za tím vším o půlnoci neodbytný duch zabitého otce. Na hradbách mozku. Ve zdi vzpomínek. Ve tmě na věži. Jak otazník s vykřičníkem, jako výčitka, co princi stále nedá spát. Elsinor – sevřená severská klec. Žádný líbivě líbezný libosad usazený na břehu jižního, sluncem zalitého moře. Krutost a zlo. Hluboký černý rozvětvený kořen. Mečem, dýkou či jedem tady mezi lidmi mluví se. Laërte odchází do ciziny. Claudius modlí se a krásná Ophélie zoufale a znova čte ze své osudové knihy. *Slova. Slova. Slova.* Šílenství skutečné i hravě hrané. Hamlet zasažen Ophélií, duchem zavražděného otce fatálně zraněn tak, že temná povinnost k mrtvému vítězi nad živoucí láskou. Ambiciózní podezřívavý Claudius s tvrdou, neprostupnou maskou a královna Gertrude, matka ztracená ve vlastní zradě a věčné úzkosti. Dva hrobníci, co mají zcela jiné starosti. Kam s těmi rakvemi? Schránami na kosti. Kam s těmi mlčenlivými svědky? Nikdo se tu na nic neptá náhodně nalezené Yorickovy lebky...

Hamlet Ambroise Thomase – rudý meč osudové pomsty vytasen, a dokud nezasáhne předurčený cíl, už nevrátí se zpět. Jsou jenom samé špatné otázky a žádná správná odpověď. V husté romantické textuře patetické hudby to tu mocně víří tympány, smyčci a znělými královskými fanfárami. Všichni jsou nerozlučně spolu. Neoddělitelně

sami. Jen křehká Ophélie se vznáší nade vším svým jiskřivě zářivým sopránem. Jako paprsek očištného slunce na vodní hladině krátce a oslnivě zaplane. Pak tragicky navždy mizí do hlubin. Hamlet v tesklivé temnotě. Otcův neprostupný stín mu zakryje celý svět. Nesmlouvavý Přízrak žádá svou pomstu, neodvratně a hned! Matčin osud bezvýchoďně zakletý mezi dva přísné královské portréty. Živý mrtvého střídá. Poťouchlý Polonius, který vždycky všechno dokonale hlídá, a také o všem, ovšem s výhodou pro sebe, pomlčí. Na začátku i konci v ústech pachuč umrlčí s jasným jáсотem chóru ostře mísí se. *O všem pochybuji, o slunci, které sklání se už k západu, jen o mé lásce ne!* Tam, kde jsou přísahy, je i čas na zradu. Slovo je bezcenné.

Skupina halasných herců právě teď hlučně vjíždí do nádvoří. Zdánlivě neochvějný trůn se jak věž z písku boří a během okamžiku mizí v nicotě. Ve kterém životě konečně se už šťastně setká Ophélie s Hamletem? Polonius do všeho jak neodbytný šlahoun do loukotí kola je tragicky zapleten. Velmistř spoluviny. Zapadající slábnoucí slunce vrhá dlouhé temné stíny na vůz, kde hraje se o králi Gonzagovi a jeho zavraždění. Co mělo navždy skryté být, vyplouvá na povrch. Žádné hrozivé tajemství už není na Elsinoru tak snadno k mání.

Hamlet – planoucí palčivá pochybnost. Hamlet – věčné a neodbytné ptaní. Hamlet – stroj na otázky. Velké smrti z přemíry malé lásky všude dokola. Na konci stejně stejný lid radostně a ryčně provolá Hamleta svým novým panovníkem. To není happy end. Hamlet jim neodpoví vděčností a díkem. Jeho život se zastavil, jak křídla hmyzu zamrzlá už navždy v kapce pravěkého jantaru. Co je po jáсотu, po království, po jaru, které právě vítězně postupuje širým krajem? Ač mocný vladař, skončil s méně nežli málem.

Má duše je v hrobě a běda, já jsem králem...

(rl)

Ophélie (Marta Reichelová) a režisér Radovan Lipus,
foto Michaela Bobková

DAVID BAZIKA

výtvarník scény

Narodil se v roce 1974 v Praze, kde studoval Fakultu architektury ČVUT a scénografii na DAMU. Nejprve se profesně věnoval televizní a filmové scénografii, posledních deset let ale převažuje práce pro divadlo – spolupracoval s přibližně třiceti divadelními scénami po celé republice i na Slovensku (Divadlo na Vinohradech, Divadlo Na Fidlovačce, Moravské divadlo Olomouc, Divadlo J. K. Tyla v Plzni, Švandovo divadlo, Divadlo F. X. Šaldy Liberec, Státní divadlo Košice a další). Od roku 2008 žije a pracuje v Ostravě, jejíž půvab mu odhaloval režisér Radovan Lipus. Od roku 2010 je kmenovým scénografem a šéfem výpravy Národního divadla moravskoslezského, které považuje za svůj divadelní domov, a kde se se všemi čtyřmi soubory podílel na vzniku asi padesáti inscenací.

Pro operní soubor NDM navrhl v posledních letech scénu k inscenacím *Čertova stěna*, *La Wally*, *Armida*, *Hrajeme operu! – Kominíček* a *Werther*. K několika inscenacím vytvořil rovněž světelný design. Vítaným doplňkem jevištní práce jsou scénicko-architektonické návrhy a realizace muzeálních expozic (Ringhofferův pivovar ve Velkých Popovicích, Svět lovců mamutů v Přerově-Předmostí, Kdo jsou lidé na Hlučínsku v Muzeu Hlučínska, technicko-ekologické centrum Alternátor v Třebíči a další).

Scéna Davida Baziky. Zleva Bohuslava Kráčmarová, David Bazika, Radovan Lipus a Thomas Weinhappel v hovoru s Igorem Vejsadou, foto Martin Popelář

Inspirace Davida Baziky grafikami Giovanniho Battisty Piranesiho, foto z explikace Eva Mikulášková

Úvod do studia opery *Hamlet*, foto Eva Mikulášková

David Bazika a Radovan Lipus při úvodu do studia opery *Hamlet*,
foto Eva Mikulášková

EVA KOTKOVÁ

kostýmní výtvarnice

Studovala na katedře výtvarné tvorby Pedagogické fakulty Ostravské univerzity. Podílela se jako kostýmní výtvarnice na více než stovce divadelních inscenací. Spoluzaložila s generačně a názorově spřízněnými lidmi dnešní Komorní scénu Aréna (*Hamlet, Villon, Višňový sad, Průběžná O(s)trava krve, Máj, Král Lear* a další). V Národním divadle moravskoslezském vytvořila kostýmy pro inscenace *Zlaté rouno, Lucerna, Scapinova šibalství, Elling a Kjell aneb Chvála bláznovství, Cyrano de Bergerac, Yvonna, princezna burgundánská, Holky Elky* ad., v Divadle loutek Ostrava pro *Strakonického dudáka, Sněhovou královnu, Palečka, Aničku skřítkka, Z Deniku Ostravaka*. Spolupracovala také s Moravským divadlem Olomouc na inscenacích *Tři sestry, Clavijo, Její pastorkyňa* ad., s Klicperovým divadlem v Hradci Králové na *Paní z moře, Zpěvech šílence* ad., s Divadlem na Vinohradech na inscenacích *Vrátila se jednou v noci, Dvojité agent, Plačící satyr*, se Švandovým divadlem pak na *Měsíci na vsi, Casanovovi*. V pražském Národním divadle vytvořila kostýmy pro inscenaci *Arkádie*. V zahraničí spolupracovala s divadly ve Varšavě, Opoli, Bielsku-Bialé a Plodsku.

Podílí se také na filmové tvorbě – *Žralok v hlavě* (Maria Procházková), *Mír jejich duším* (Pavel Štingl), *Žádost o milost se zamítá* (Jiří Svoboda), *Vincek a nebe* (pohádka, Petr Zahrádka), televizní cykly *Nevinné lži* a *Škoda lásky*. Jako výtvarnice dlouhodobě pracovala na cyklu *Šumná města* (David Vávra a Radovan Lipus), na cyklu o etiketě *Světáci* s Ladislavem Špačkem a na seriálech *Hotel Insomnia, Letišťe, Zázraky života, Základka, Obchodák, Doktor Martin*. Spolupracuje i s dalšími režiséry, především pak na dobových dokumentárních filmech. Podílela se také na tvorbě několika reklam – s Radimem Špačkem, Miroslavem Ondrušem a Miroslavem Jankem.

SLOVO KOSTÝMNÍ VÝTVARNICE

S Radovanem Lipusem a Davidem Bazikou spolupracuji často, opera *Hamlet* je vlastně po letech návrat na známou a mému srdci milou scénu. Je to setkání s lidmi, které mám ráda, práce v profesionální a skvělé atmosféře krejčov. Lidské a umělecké rozhovory a příběhy. Děkuji.

Hamlet je mysteriózní romantická opera, příběh boje o lásku a moc. Král umřel, ať žije nový král.

Hamlet a Claudius jsou silní panovníci, diktátoři, každé království má svou barvu, měděnou a železnou... barvy zbraní. A kdo může, převlékne plášť.

Kostýmy nejsou ani shakespearovsky renesanční, ani romantické z doby Ambroise Thomase. Sílu vládců symbolizují nadčasové uniformy a vojenské znaky, epolety, šerpy a šnůry. Je v nich jakási síla a strach vzbuzující krása. Také Hamletova matka Gertrude v jednoduchých královsky vznešených šatech se promění k obrazu nového manžela.

Mezi vládci a dvořany, chladnými militantními znaky, prochází Hamlet, romantický princ se svým tajemstvím a emocemi. Křehká zranitelná Ophélie se svou láskou k Hamletovi je na začátku dívčí a čistá v šatech s květinovými lístky, pak plná očekávání ve svatebních šatech princezny, později totožnými s těmi mrtvé nevěsty Tima Burtona. V kovové barevnosti okolí by měla být jako porcelánová panenka zasypaná květy.

Soubor potulných herců, kteří přijedou na královský dvůr vyjevit děsivé tajemství smrti, s sebou přiveze kýčovitý svět iluzí, jejich kostýmy možná dříve byly také rouchy králů, ale teď už se na nich podepsal zub času, honosné peří vypelichalo. Barvy mírně vybledlé, zlato velmi falešné.

Takto se mi jeví nadčasový kostýmový obraz z královského hradu v Elsinoru.

(ek)

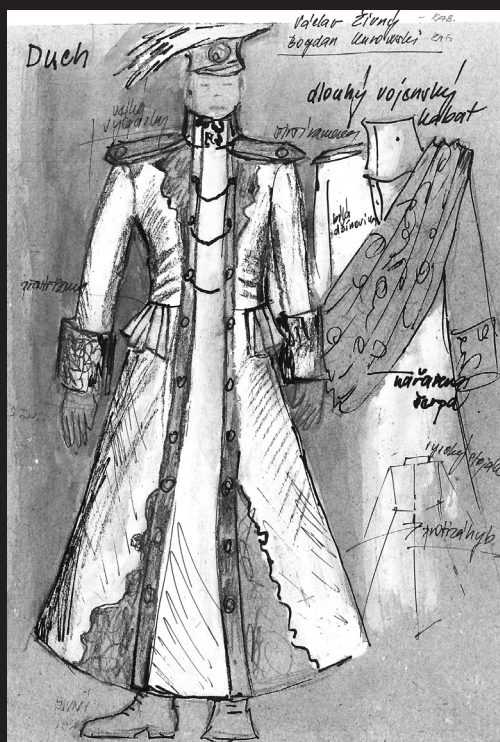
Eva Kotková při úvodu do studia opery *Hamlet* se sólisty a inscenačním týmem, *foto Eva Mikulášková*

Oba Claudiové (Jan Štáva a Martin Gurbal') společně s asistentkou režie Bohuslavou Kráčmarovou, Ophélií (Martou Reichelovou) a sboristou Waldemarem Wiczorkem na klavírní generální zkoušce, *foto Martin Popelář*

Kostýmní výtvarnice Eva Kotková dává pokyny ke specifickému líčení Přízraku zemřelého otce (Václav Živný), foto Martin Popelář

Kostýmní návrhy
Evy Kotkové pro inscenaci
Hamlet

IGOR VEJSADA

pohybová spolupráce

Tanečník a choreograf, absolvent brněnské konzervatoře (1975), moskevské stáže na MACHU – Baletní akademii Velkého divadla v Moskvě (1975–76) a bratislavské VŠMU (1995). Jako sólista Národního divadla v Brně nastudoval řadu rolí (například Benvolio a Merkutio – *Romeo a Julie*, Armen – *Gajané*, Šaman – *Svěcení jara*, Puk – *Sen noci svatojánské*, Šašek – *Labutí jezero*, *Popelka*) a účastnil se domácích i mezinárodních soutěží. Poté působil v Gyorském baletu (Maďarsko) ve dvouletém angažmá u choreografa a šéfa baletu Ivana Markó. Po návratu do Brna založil v brněnském baletu skupinu New Ballet Brno (1990–1991), se kterou realizoval současnou autorskou tvorbu v úzké spolupráci se slovenským výtvarníkem a scénografem, akademickým malířem Jozefem Bubákem (*Sen* – Richard Strauss, *Rhapsody in Blue* – George Gershwin, *Uility* – Leoš Janáček). V roce 1992 přijal angažmá v Kibbutz Contemporary Dance Company v Izraeli a dva roky poté v baletu Národního divadla v Mannheimu u šéfa baletu a choreografa Philippa Talarda, se kterým dodnes spolupracuje. Hostoval téměř po celé Evropě i v zámoří, zúčastnil se festivalů v USA, Austrálii, Číně a Japonsku. V Maďarsku a Izraeli získal interpretační, choreografické i manažerské zkušenosti. Rozšířil si taneční optiku a získal řadu kontaktů, které přivedl do Ostravy i se svým tvůrčím potenciálem, jenž byl evidentní například v dramaturgické proměně zdejšího baletního souboru, v jehož čele stál sedmnáct let (1996–2013). Nyní v něm působí jako choreograf a baletní a taneční repetitor. Choreografie – *Tance Rudolfa II.*, *The Beatles*, *Time of Dance*, *Coppélia*, *Eva*, *Requiem*, *Spor aneb Dotyky a spojení*, *Romeo a Julie*, *Sněhurka a sedm trpaslíků*, *Zázrak v tichu* a další. Operní a muzikálové choreografie – *Kníže Igor*, *Sedlák kavalír*, *Nápoj lásky*, *La traviata*, *Její pastorkyňa*, *Dimitrij*, *Řecké pašije*, *Zvoník u Matky Boží* a další.

JURIJ GALATENKO

sbormistr

Pochází z ukrajinského Kyjeva, po absolvování Střední speciální hudební školy M. Lysenka v Kyjevě vystudoval Národní hudební akademii Ukrajiny, a to v oborech sbormistrovství a později symfonické a operní dirigování. Souběžně se také soukromě vzdělával u věhlasného dirigenta Ilii Musina v Petrohradě. Během studií se stal finalistou II. Mezinárodní dirigentské soutěže Ukrajiny, účastnil se rovněž Mezinárodní dirigentské soutěže v ruském Petrohradě.

Působil poté ve své vlasti nejprve jako sbormistr univerzitního sboru Kyjevského polytechnického institutu, jako dirigent Komorního orchestru Státní filharmonie města Černigova a později ve městě Rivne a také jako pedagog sbormistrovství na Kyjevské konzervatoři.

Po příchodu do České republiky v roce 1998 začal pracovat jako asistent sbormistra a vzápětí jako sbormistr opery NDM v Ostravě. Jako sbormistr či dirigent se podílí na realizaci mnoha významných hudebních festivalů: 2001 byl sbormistrem na festivalu v Garsu (provedení Pucciniho *Turandot*), pravidelně se účastní jako dirigent festivalu Ostravské dny soudobé hudby (významné bylo např. provedení *Cori di Didone* Luigiho Nona v roce 2003), v roce 2003 byl sbormistrem na Mezinárodním hudebním festivalu Dvořákova Olomouc, pro který nastudoval *Svatební košile* od Antonína Dvořáka, o rok později nastudoval Janáčkovu *Glagolskou mši* pro festival Janáčkovy Hukvaldy, na Janáčkově máji v roce 2006 provedl světovou premiéru Schiffauerova díla *Jako kmeny stromů* a roku 2006 operu *Brenpar-tija* téhož autora; v roce 2007 byl sbormistrem projektu na Mezinárodním operním festivalu Smetanova Litomyšl (Bohuslav Martinů: *Kytice*), také se jako sbormistr podílel v roce 2014 na projektu moderní opery NODO (New Opera Days Ostrava). Je rovněž sbormistrem profesionálního tělesa Canticum Ostrava. Má také bohatou pedagogickou praxi – je externím pedagogem dirigování na Ostravské univerzitě v Ostravě, vedl sborové ateliéry na festivalu Bohemia Cantat v Liberci ad.

EVA MIKULÁŠKOVÁ

dramaturgyně

Interní doktorandka oboru hudební věda Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, kde působí i jako šéfredaktorka studentského internetového měsíčníku MUSICOLOGICA (www.musicologica.cz).

Během studií na brněnské muzikologii absolvovala stáže jako asistentka režie v České televizi Brno a v Národním divadle Brno při nastudování oper Richarda Strausse *Elektra* (2012, režie: ROCC), Ericha Wolfganga Korngolda *Zázrak Heliany* (2012, režie: Heinz Lukas-Kindermann) a Benjamina Brittena *Sen noci svatojánské* (2013, režie: Roman Meluzin). Aktivně také působila jako dobrovolnice při přípravách mezinárodního divadelního a hudebního festivalu Janáček Brno 2010 a 2012. Od roku 2011 se také podílela jako PR asistentka souboru Czech Ensemble Baroque na zajištění chodu abonentních cyklů *Bacha na Mozarta*, v roce 2012 spolupracovala na přípravách projektu Slovanského komorního ansámblu *Modlitba za zítřek*. Od roku 2012 se soustředila na psaní odborných kritik a studií do časopisů MUSICOLOGICA, Harmonie a Opus musicum.

Ve svém zájmu o hudební divadlo pokračovala také v závěrečné bakalářské diplomové práci *Charakteristické rysy ženských postav v operách Ariadna a Julietta Bohuslava Martinů* (vedoucí práce PhDr. Martin Flašar, Ph.D.) a později v závěrečné diplomové práci *Hudební divadlo v brněnském Německém městském divadle (Deutsches Stadttheater) 1882–1893* (vedoucí práce rektor MU doc. PhDr. Mikuláš Bek, Ph.D.), kde propojila své zájmy o hudební kritiku a operní dramaturgii. Na jaře 2014 absolvovala zahraniční stáž na Universität Wien (obor Musikwissenschaft).

Od podzimu roku 2014 působila jako externí dramaturgyně, od sezóny 2015/2016 se stala dramaturgyní opery Národního divadla moravskoslezského v Ostravě. Aktivně se podílela na V. ročníku *Letní divadelní školy pro pedagogy 2015* a spolupracuje na projektech NDM s Jaromírem Nohavicou.

Thomas Weinhappel a dramaturgyně opery Eva Mikulášková
v mimořádné roli garderobiérky, foto Martin Popelář

„Srdce slabé! Ach žena! Ztratíte nás oba dva! Ticho! Nařizuji to!“
Claudius (Jan Štáva), foto Martin Popelář

PROFILY SÓLISTŮ

(výběr)

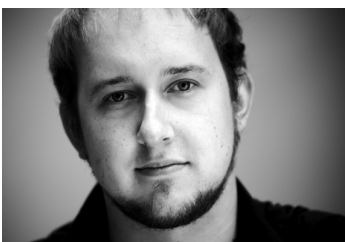
MARTIN GURBAL

Claudius; bas

Pochází ze Slovenska. Zpěv vystudoval na košické konzervatoři ve třídě prof. Ludmily Šomorjaiové (1991–1997). S úspěchem se zúčastnil několika pěveckých soutěží, stal se mj. absolutním vítězem Mezinárodní soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech (1996), získal 2. cenu v soutěži Mikuláše Schneidera-Trnavského a v soutěži Lucie Popp v Bratislavě.

V letech 1995–2001 byl sólistou opery v Košicích a od roku 2001 je sólistou opery Národního divadla moravskoslezského v Ostravě. Pravidelně hostuje v Národním divadle v Brně, Slovenském národním divadle, v Českých Budějovicích, Olomouci, Opavě, v Krakově a dalších městech. Na svém repertoáru má základní role svého oboru, mezi které patří mj. Mozartův Sarastro (*Kouzelná flétna*), Bartolo (*Figarova svatba*), Guglielmo a Don Alfonso (*Così fan tutte*), Donizettiho Don Pasquale, Verdiho Zachariáš (*Nabucco*), Král a Ramfis (*Aida*), Gounodův Méphistophélés (*Faust*), Čajkovského Gremin (*Evžen Oněgin*), z českého repertoáru Smetanův Kecal (*Prodaná nevěsta*), Dvořákův Vodník (*Rusalka*), Janáčkův Revírník (*Příhody lišky Bystroušky*). Často vystupuje také jako koncertní pěvec, např. ve Dvořákových dílech *Stabat Mater*, *Te Deum*, *Requiem*, ve Verdiho *Requiem*, v Janáčkově *Glagolské mši*, v různých písňových cyklech romantických autorů i méně známých dílech. Spolupracuje s filharmonickými orchestry v Bratislavě, Košicích, Krakově, Katovicích, Budapešti, s Pražskou komorní filharmonií a jinými.

JAN ŠTÁVA

Claudius; bas

Narodil se roku 1988 v Brně. Zpěvu se věnuje od dětství pod vedením své matky, učitelky zpěvu a operní pěvkyně Zdeňky Rybecké. Studoval na Gymnáziu P. Křížkovského s uměleckou profilací v Brně, v roce 2007 byl přijat na JAMU, kde do roku 2012 pokračoval ve studiích ve třídě doc. Zdeňka Šmukaře. Od ledna 2010 je členem brněnské Janáčkovy opery, kde k jeho repertoáru patří role Leporella (*Don Giovanni*), Krále (*Aida*), Gremina (*Evžen Oněgin*), Rafaela/Adama (*Stvoření*), Kecala (*Prodaná nevěsta*) ad. V roce 2011 debutoval v pražském Národním divadle rolí Osmina (*Únos ze serailu*). Od té doby zde vystoupil i jako Leporello (*Don Giovanni*), Král (*Aida*), Figaro a Bartolo (*Figarova svatba*) nebo Sarastro (*Kouzelná flétna*). Je stálým hostem opery Národního divadla moravskoslezského, kde ztvárnil například Collina (*Bohéma*), krále Hydraota (*Armida*), Talbota (*Maria Stuarda*), Markýze (*Mirandolina*) či Kecala (*Prodaná nevěsta*). Touto rolí se prezentoval i při otevření Nového divadla v Plzni v sezóně 2014/2015. V zahraničí působil mimo jiné v operních domech v Montpellier a v Nantes/Angers Opéra, pro které nastudoval roli Osmina (*Únos ze serailu*), dále v Ópera de Toulon (Alidoro v Rossiniho *Popelce*) či Ópera National de Lorraine v Nancy. Při své bohaté koncertní činnosti spolupracoval s orchestry jako BBC Symphony Orchestra, Orchestre National de Lyon, Beethoven Orchestra Bonn, Radio Symphony Orchestra Hannover, Česká filharmonie, Pražská komorní filharmonie, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, Janáčkova filharmonie Ostrava či Filharmonie Brno a vystoupil na několika prestižních festivalech (mj. BBC Proms, Salzburger Festspiele, Smetanova Litomyšl, Moravský podzim, Prague Proms). K jeho koncertnímu repertoáru patří například basové party v dílech J. S. Bacha, J. Haydna, W. A. Mozarta, A. Dvořáka či G. Verdiho. V letošní sezóně se představí mj. jako Paloucký (*Hubička*) v Národním divadle Brno nebo Komisař (*Růžový kavalír*) v Ópera de Paris.

DENISA HAMAROVÁ

Gertrude; mezzosoprán

Denisa Hamarová absolvovala studium zpěvu na konzervatoři v Bratislavě a na Vysoké škole múzických umění ve třídě Luby Baricové. Absolvovala mistrovské kurzy u Petera Mikuláše, Sergeje Kopčáka, Carla Bergonzioho, Kerstin Meyer a Raina Kabaivanského. S úspěchem se zúčastnila pěvecké soutěže Belveder ve Vídni, kde získala cenu Vídeňské komorní opery. Ještě za studií začala spolupracovat s Komorní operou v Bratislavě, s operou Státního divadla v Košicích, kde nastudovala Verdiho Maddalenu (*Rigoletto*), dále s operou Divadla J. K. Tyla v Plzni, kde zpívala Belliniho Romea (*Montekové a Kapuleti*), a také s operou Slovenského národního divadla, kde roku 2001 získala stálé angažmá. Zde nastudovala řadu rolí svého oboru, k nimž patří mj. Verdiho Fenena (*Nabucco*) a Amneris (*Aida*), Mozartův Cherubín (*Figarova svatba*), Rossiniho Rosina (*Lazebník sevillský*), Čajkovského *Panna orleánská*, Bartókova Judith (*Modrovousův hrad*), Straussův Skladatel (*Ariadna na Naxu*), Musorgského Marina (*Boris Godunov*) a další. V roce 2002 debutovala ve Státní operě Praha v roli Gertrudy (Thomas – *Hamlet*) a dále zde nastudovala Musettu v Leoncavallově *Bohémě*. Za ztvárnění této postavy byla nominována na prestižní Cenu Thálie. Spolupracuje také s pražským Národním divadlem, kde nastudovala roli Omara v minimalistické operě Johna Adamse *Smrt Klinghoffer*, Verdiho Amneris i Ježibabu a Cizí kněžnu v Dvořákově *Rusalce*. Z dalších jejích pohostinských vystoupení zmiňme roli Mešjanovky (Foerster – *Eva*) na operním festivalu ve Wexfordu, roli Jenička (Humperdinck – *Perníková chaloupka*), kterého zpívala na turné po Japonsku, a titulní roli Händelova *Xerxa*, ve které vystoupila v Německu, Švýcarsku a Lucembursku. Nastudovala také roli Patricie v činoherní úpravě Remarquova románu *Tři kamarádi* v rámci inscenace bratislavského Divadla Aréna. Nyní ztvárňuje v SND role Sesta (Mozart – *La clemenza di Tito*), Amneris (Verdi – *Aida*), Kostelníčky (Janáček – *Její pastorkyňa*), Herodias (Strauss – *Salome*) či Ortrud ve Wagnerově *Lohengrinovi*.

JANJA VULETIC

Gertrude; mezzosoprán

Narodila se v roce 1979 v Dubrovniku, kde absolvovala gymnázium a konzervatoř. Posléze studovala na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni.

Získala ceny v několika pěveckých soutěžích, v roce 2000 vyhrála na Mezinárodní pěvecké soutěži Mikuláše Schneidera-Trnavského v Trnavě, v roce 2005 se stala držitelkou šesti cen na 24. Mezinárodní soutěži Belvedere ve Vídni (1. cena v kategorii „opereta“, 2. cena v kategorii „opera“), v roce 2008 vyhrála operní soutěž pořádanou televizní stanicí Mezzo za ztvárnění Lukrécie v komorní opeře Benjamin Brittena *Zneuctění Lukrécie*.

Během sezóny 2001/2002 působila v operním studiu v Curychu, kde ztvárnila roli v Offenbachově operetě *Krásná Helena* pod taktovkou Nikolause Harnoncourta. V letech 2002–2006 byla angažována jako sólistka Badischen Staatstheater in Karlsruhe, kde vystoupila jako Cherubino (*Figarova svatba*), Orlofsky (*Netopýr*), Jeníček (*Jeníček a Mařenka*), Olga (*Evžen Oněgin*), múza/Niklausse (*Hofmannovy povídky*), princ (*Popelka*) a Idamantes (*Idomeneo*). V roce 2006 debutovala v Théâtre Royal de la Monnaie Brussels (Fjodor v *Boris Godunovovi*) a také v Grand Théâtre v Ženevě (Melanto v Monteverdiho *Návratu Odysseově do vlasti*), kde brzy nato nastudovala i roli Despiny v *Così fan tutte*. Dále ztvárnila titulní role v Bizetových operách *Djamileh* (Lyon) a *Manon* (Jean; Barcelona), roli Dorabelly v *Così fan tutte* (Stockholm, Frankfurt, Karlsruhe, Aix-en-Provence Festival), Cherubina (Brusel) a Sesta (*Giulio Cesare*) ve Staatsoper Dresden. Od roku 2010 nastudovala roli Carmen v Opéra National de Bordeaux, kterou následovala role ve Stravinského *Životě prostopášíka* (Baba Turek) v Opéra National de Lorraine. V posledních letech excelovala jako Carmen a Bianca (Zemlinsky: *Florentinská tragédie*) v Deutsche Oper am Rhein v Düsseldorfu, dále debutovala ve Verdiho *Requiem* v Berlíně a nastudovala Rossiniho *Petit Messe solenne* s kontroverzní berlínskou divadelní společností Nico and the Navigators. V roce 2014 nastudovala roli Nerona v Monteverdiho *Korunovaci Poppey* (Novobělehradská opera).

ROMAN HOZA

Hamlet; baryton

Pochází z Hulína. Absolvoval brněnskou JAMU u doc. Šmukaře a roční stáž na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni ve třídě profesorky Margit Klaushofer. Zúčastnil se interpretačních kurzů Gabriely Beňačkové, Petera Dvorského, Jean-Paula Fouchécourta, Adama Plachetky ad. Roman Hoza je laureátem Mezinárodní pěvecké soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech, soutěže Ad honorem Mozart, Mezinárodní soutěže komorní a duchovní hudby a dalších. V rámci komorní opery JAMU ztvárnil titulní role v Čajkovského *Evženenu Oněginovi* a Mozartově *Donu Giovannim*, dále Guglielma (*Così fan tutte*) nebo Donizettiho Mammu Agatu (*Viva la Mamma*). Jako člen doktorandského projektu režiséra Tomáše Studeného VCHOD ztvárnil Dona Parmeniona (Matěj) v Rossiniho opeře buřtě *Příležitost dělá zloděje* a Tomše ve Smetanově *Hubičce*. Během své vídeňské stáže vystoupil v roli Leporella (*Don Giovanni*) ve vídeňském Schlosstheateru Schönbrunn. V roce 2011 debutoval v Národním divadle Brno jako Papageno v upravené verzi *Kouzelné flétny*. Ve Slezském divadle Opava nastudoval roli Bartola v Rossiniho *Lazebníku sevillském* a opět Guglielma. V létě 2014, v rámci prestižního mezinárodního hudebního festivalu Salzburger Festspiele, zpíval Dandiniho v upravené verzi Rossiniho *Popelky*. V témže roce ztvárnil ve francouzském Lyonu lovce a hajného z Dvořákovy *Rusalky* v Herheimově režii. Od ledna 2015 je členem operního studia Deutsche Oper am Rhein Düsseldorf/Duisburg, kde zpívá mimo jiné ve Verdiho operách Marulla (*Rigoletto*), Cristiana (*Maškarní ples*) nebo Mozartova Papagena v dětské *Kouzelné flétně*. Hostoval na Musikhochschule v Kolíně nad Rýnem jako Belcore v *Nápoji lásky*. Jako sólista vystoupil na mezinárodním hudebním festivalu Pražské jaro 2015. Na konci roku 2015 se Roman Hoza poprvé představil v pražském Národním divadle jako Mozartův Figaro. Spolupracuje s předními českými hudebními soubory, jako je Collegium 1704, Cappella Mariana, Ensemble Inégal nebo Musica Florea.

THOMAS WEINHAPPEL

Hamlet; baryton

Thomas Weinhappel se narodil v Dolních Rakousech. Brzy se projevil jeho hudební nadání a již ve věku osmi let patřil k Vídeňskému chlapeckému sboru, kde se mu dostalo prvního pěveckého vzdělání. S tímto vyhlášeným sborem podnikl jako altista cesty po USA, Jižní Americe, Kanadě, Německu, Anglii a Švédsku. Posléze studoval na Konzervatoři města Vídně a na Universität für Musik und darstellende Kunst ve Vídni, kde magisterské studium absolvoval v roce 2007. Další studia a mistrovské kurzy absolvoval u Evy Blahové, Barbary Bonney, Waltera Berryho, Gunduly Janowitz a dalších. Obdržel stipendium Yehudiho Menuhina a je držitelem několika ocenění z mezinárodních soutěží.

Vystupoval především na operních festivalech, a to v St. Margarethen, ve Státní opeře ve Vídni, Bavorské státní opeře, Luzern KKL, v Madridu, Paříži, Versailles, Státním divadle v Bernu, St. Gallenu, Klagenfurtu, Badenu, Zemském divadle Bregenz, Nové opeře Vídeň, Vídeňském dvorním divadle, v Toledu nebo Zaragoze, a to především v operách Wolfganga Amadea Mozarta. Ztvárnil role Giovanniho (*Don Giovanni*), Guglielma (*Così fan tutte*), Papagena (*Kouzelná flétna*), Hraběte Almavivy (*Figarova svatba*), Otce (*Pollicino*, H. W. Henze), Hraběte Danila (*Veselá vdova*), Lukase (*Schlafes Bruder* Herberta Williho), Hraběte Homonaye (*Cikánský baron*), Pana Flutha (*Veselé paničky windsorské*), a to v režii Otto Schenka, Christopa Schlingensiefela, Josefa E. Köpplinger a dalších. Koncertně vystupuje především jako interpret Schubertových písňových cyklů, a to vrodném Rakousku, v Německu, Švýcarsku, Maďarsku, hostoval v Kremlu, Petrohradě, jakož i v Japonsku, USA, Austrálii, Venezuele nebo v Turecku. S Rogerem Vignolesem uvedli písňové večery v Londýně. Jeho ztvárnění Schubertovy *Zimní cesty* si vybral Michael Haneke pro svůj film *Pianistka* (2001).

MARTA REICHELOVÁ

Ophélie; soprán

Je rodačkou z Jeseníku. Již během studií na Janáčkově konzervatoři a Gymnáziu v Ostravě a Janáčkově akademii múzických umění v Brně se prosazovala na divadelních prknech. Několik rolí ztvárnila v Komorní opeře JAMU, hostovala v operetním souboru Národního divadla moravskoslezského, ve Slezském divadle Opava, v Divadle J. K. Tyla v Plzni. Od roku 2013 vystupovala jako stálý host Národního divadla Brno, kde je od sezóny 2014/2015 v angažmá. K rolím, které zde ztvárnila, patří Zerlina (*Don Giovanni*), 1. žínka (*Rusalka*), Barče (*Hubička*), Esmeralda (*Prodaná nevěsta*), Wanda (*Polská krev*). Do jejího repertoáru v Národním divadle Brno patří také role v soudobých operách: Penelopka (Marko Ivanović – *Čarokra*), Dafne (Tomáš Hanzlík, Vít Zouhar – *La Dafne*) či Maid (Thomas Adès – *Powder Her Face*). S Janáčkovou operou se podílela na vůbec prvním uvedení Dvořákovy *Rusalky* na mezinárodním festivalu Janáček Brno. Na podzim roku 2015 se poprvé představila v Národním divadle v Praze v postavě Kuchařinky (Igor Stravinskij – *Slavík*) a Brigitty (Petr Iljič Čajkovskij – *Jolanta*). Úspěch zaznamenala jako liška Bystrouška, ve které zaujala na mezinárodním festivalu Janáček Brno 2014.

Je laureátkou několika soutěží, mimo jiné Mezinárodní pěvecké soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech a semifinalistkou mezinárodní pěvecké soutěže Hans Gabor Belvedere.

JANA SIBERA

Ophélie; soprán

Vystudovala Pražskou konzervatoř (2000) a HAMU (2005). Již od roku 1995 hostovala v Národním divadle a od roku 2000 v tehdejší Státní opeře Praha, kde od roku 2002 přijala angažmá. Od 1. ledna 2012 je sólistkou Opery Národního divadla. V inscenacích Státní opery Praha a Národního divadla se představila jako Mozartova Zerlina (*Don Giovanni*), Zuzanka (*Figarova svatba*), Papagena a Královna noci (*Kouzelná flétna*) a Despina (*Così fan tutte*); Lucia (Donizetti: *Lucia di Lammermoor*), Verdiho Violetta (*La traviata*), Gilda (*Rigoletto*) a Oscar (*Maškarní ples*), dále jako Musetta (Puccini: *Bohéma*), Adéla (Strauss: *Netopýr*), Philine (Thomas: *Mignon*), Frasquita (Bizet: *Carmen*), Kuchtík a 1. žínka (Dvořák: *Rusalka*), Clarisse (Weber – Mahler: *Tři Pintové*), Cunegonde (Bernstein: *Candide*), v trojroli Čišníček – Zázračné dítě – Žák v Janáčkově opeře *Výlety páně Broučkovy* pod taktovkou Charlese Mackerrase, také jako Karolina (Smetana: *Dvě vdovy*), Bystrouška (Janáček: *Příhody lišky Bystroušky*), Terinka (Dvořák: *Jakobín*), Mařenka (Humperdinck: *Jeníček a Mařenka*) ad. Ve svém repertoáru má také role Noriny (Donizetti: *Don Pasquale*), Blondy (Mozart: *Únos ze serailu*), Fiorilly (Rossini: *Turek v Itálii*) a Blaženky (Smetana: *Tajemství*), které nastudovala pro Divadlo J. K. Tyla v Plzni. Účinkovala ve více než 40 reprízách Dona Giovanniho v letní stagioně Opery Mozart ve Stavovském divadle. V Národním divadle moravskoslezském hostovala jako Verdiho Violetta (*La traviata*), Eurydika (Offenbach: *Orfeus v podsvětí*) a Annina (Strauss: *Noc v Benátkách*). V červnu 2008 se stala finalistkou mezinárodní pěvecké soutěže Barbary Hendricks ve Štrasburku. V roce 2011 a 2012 hostovala jako Violetta v Gdaňsku. Účastnila se také turné Opery Národního divadla v Japonsku a Koreji. K velkému úspěchu patří její spolupráce s tenoristou Jonasem Kaufmannem na jeho profilovém CD pro firmu Decca.

ORCHESTR OPERY NDM

První housle

Vladimír Liberda – 1. koncertní mistr,

Lucie Staňková – 2. koncertní mistryně,

Václav Hlosta, Jiří Ruta, Zdeněk Smolka, Irena Vítková, Milan Zajíc,

Mária Zezulková

Druhé housle

Petr Ptošek – vedoucí skupiny 2. houslí,

Michaela Hrabovská – zástupce,

Václav Holek, Hana Kuchyňová, Iva Mojžíšková, Dana Strouhalová,

Ludmila Urbanová

Violy

Boleslav Gaš – vedoucí skupiny viol,

Tomáš Farlík – zástupce,

Miloslav Habusta, Zbigniew Jezowicz, Vítězslav Mojžíšek,

Dušan Ondruška

Violoncella

Radmila Rašková – 1. koncertní mistryně violoncell

Luděk Hrda – 2. koncertní mistr,

Ilona Kučerová, Tomáš Socha, Martin Šram

Harfa

Soňa Bradáčová

Kontrabasy

Ivan Vričan – vedoucí skupiny kontrabasů,

Vladimír Veselý – zástupce,

Lumír Kavík, Lukáš Krček

Flétny

Alice Bubancová – vedoucí skupiny fléten,

Klára Fagová, Anna Matějková

Hoboje

Jana Polášková – vedoucí skupiny hoboju,
Tomáš Filip – zástupce,
Dana Bosáková, Jana Hercigová

Klarinety

Dalibor Pukovec – vedoucí skupiny klarinetů,
Eduard Rakus – zástupce,
Jana Bednářová

Fagoty

Pavel Pražák – vedoucí skupiny fagotů,
Petr Bubanec – zástupce,
Jakub Baran

Lesní rohy

Vít Jančálek – vedoucí skupiny lesních rohů,
Lukáš Brázdil, Jan Garláthy, Michal Matys, Markéta Smitalová

Trubky

Michal Höpfler – vedoucí skupiny trubek,
Jakub Klimánek – zástupce,
František Adamík, Mojmír Blašík

Pozouny

Stanislav Strouhal – vedoucí skupiny trombónů,
Martin Cupal, Lubomír Konečný, Jakub Smeja

Tuba

Miroslav Pecháček

Bicí nástroje

Petr Podraza – vedoucí skupiny bicích nástrojů,
Pavel Švec – zástupce,
Jiří Šajtar

SBOR OPERY NDM

Soprán

Ivana Ambrúsová, Veronika Bílková, Lucie Dvořáková, Margita Jaššová,
Andrea Jurčíková, Helena Kalambová, Klára Krejčí-Curylová,
Pavla Morysová, Nikola Novotná, Bohdana Šindlerová, Marta Tománková,
Hana Vyvialová, Denisa Žídková

Alt

Andrea Dragounová, Ida Gaidošová, Bohumila Fišarová,
Veronika Höpflerová, Gabriela Lojková, Renáta Marcalíková,
Alexandra Morcinková, Tatiana Pituchová, Anna Chlebková-Szpyrcová,
Ivana Tomášková, Dagmar Urbanová, Miroslava Vavrušová, Hana Veselá

Tenor

Tomas Bátor, Aleš Burda, Vít Habernal, Jiří Halama, Martin Holík,
Ivo Kroček, Petr Krňávek, Petr Němec, Tomáš Pícha, Jan Rychtář,
Pavel Uskov

Bas

Martin Blaževič, Adam Grygar, Petr Jonszta, Pavel Kozel, Jaroslav Marek,
Vlastimil Nitschmann, Tomasz Suchanek, Ivan Tyrlik, Petr Urbánek,
Roman Vlkovič, Waldemar Wiczorek, Siarhei Zubkevich

Martin Gurbal' a Janja Vuletic na zkoušce, *foto Michaela Bobková*

Sboristka Ivana Ambrúsová při posledních úpravách make-upu,
foto Martin Popelář

Překladatelka libreta Marie Kala

SLOVO PŘEKLADATELKY

Případl mi krásný a zároveň velice obtížný úkol překladu operního libreta. Snad pro každého překladatele jsou básnické, operní texty tou nejvyšší metou – prověří všechny překladatelské dovednosti i znalosti a připraví nejednu pernou chvíli.

Operní libreto Thomasova *Hamleta* je jedinečné v mnoha směrech. Dokazuje kulturní komunikaci přes kanál La Manche; sujet převzatý z angličtiny v době, kdy byl svět fascinován francouzskou kulturou, je do jisté míry raritní. Většina slovních i kulturních „výpůjček“ mířila opačným směrem, tedy z kontinentu na britské ostrovy.¹ Dle dobového módního trendu zdůrazňuje postavu Ophélie jako *femme-fragile*. Před překladatelem vyvstávají stále nová a nová rozhodnutí, jak výrazy převést do cílového jazyka, některá jsou pro překládaný text doslova stěžejní. Zmíním jen některé oříšky, které bylo nutno rozlousknout. Z *Hamleta* anglického známe, že postavu zesnulého krále (*Ghost*) nejvýznamnější čeští překladatelé Shakespeara do češtiny převádějí jako *Ducha*. Ve francouzském originále se však setkáváme s výrazem *Spectre*, kterému v češtině více odpovídá ekvivalent *Přízrak*.

Další zajímavostí je slovo *Willi*, se kterým se setkáváme na konci čtvrtého dějství.² Toto slovo bylo převzato do francouzštiny z některého ze slovanských jazyků, možná dokonce z češtiny. Označuje dívku, která musí po své smrti vstávat z hrobu a celé noci protančit. Inu, víla. V originálním libretu je ještě dodatek *nymphes des eaux* čili vodní víly. Dovolila jsem si to přeložit výrazem *rusalka*, který již motiv vody obsahuje. V libretu *Hamleta* se objevují i krásná, ba přímo šfavnatá slova, např. *histrion*, které lze do češtiny převést jako kejklíře či komedianta.

Zmínku si zaslouží i toponyma a jména, většinu z nich Michel Carré jen převedl do francouzské podoby, včetně hradu Elsinor (*Elseneur*). Autor se odchýlil od předlohy přejmenováním Gonzagovy ženy na Genièvru, v anglickém originále se objevuje Baptista. Při celkovém pohledu na syntax libreta zůstává s podivem, že text z poloviny 19. století je psaný v podstatě současným jazykem, což jen dokazuje francouzský jazykový konzervatismus až purismus.

Na vás, diváčích, nechávám posouzení, zda se mi alespoň některé z tvrdších oříšků podařilo rozlousknout.

Marie Kala

¹Zajímavou výjimku tvoří snad jen slovo tenis, které kanál La Manche překročilo hned dvakrát. Francouzské sloveso *tenir* se z Británie vrátilo jako název sportu

²*Blanches Willis, nymphes des eaux. / Cachez-moi parmi vos roseaux!*

Gertrude v náručí Claudia (Janja Vuletic a Martin Gurbal'),
foto Michaela Bobková

Laërte opakující si text za přítomnosti strážníka Marcella
(Aleš Voráček a Tomáš Kořinek), *foto Martin Popelář*

LIBRETO

Má duše je v hrobě. Běda! A já jsem králem!

Ambroise Thomas (1811–1896)

Hamlet

Opéra lyrique o pěti jednáních z roku 1868

Libreto Michel Carré (1821–1872) a Jules Barbier (1825–1901)
podle stejnojmenné divadelní hry Alexandra Dumase a Paula Meurice
z roku 1847 na motivy předlohy *The Tragical History of Hamlet,*
Prince of Denmark Williama Shakespeara z roku 1601

Claudius, dánský král	bas
Gertrude, královna	mezzosoprán
Hamlet	baryton
Polonius	bas
Ophélie	soprán
Laërte	tenor
Horatio	bas
Marcellus	tenor
Přízrak zemřelého krále	bas
První hrobník	tenor
Druhý hrobník	baryton

Dále:

Dvořané, hodnostáři a pážata, vojáci, dámy, komedianti, venkované
a mladé dívky

Děj se odehrává v dánském Elsinoru.

Poznámka k překladu:

*Části bez závorek kurzívou jsou naznačené inscenační škrty, které
byly do díla zaneseny.*

PRVNÍ DĚJSTVÍ

PRVNÍ OBRAZ

(Opona. Královský palác. Klaudius stojí u trůnu, obklopen všemi dvořany.)

Č. 1 – ÚVOD: POCHOD A SBOR

DVOŘANÉ

Ať naše zpěvy stoupají až k nebesům!
Slavný den, den veselosti! Slavíme zpiti radostí.
Ó králi, tvůj slavný sňatek!

(Královna vstupuje na scénu a skloní se před trůnem.)

Buď pozdravena, milovaná královno.
Ať láska již osuší tvé slzy!
Pod nohy ti okouzlený dav klade palmové listy a květy.

(Král vezme do rukou korunu od Polonia a posadí ji na královnino čelo.)

Bůh chraň královnu.
Bůh chraň krále.
Slavný, radostný den!
Buď pozdravena, královno, milovaná královno!
Snad láska již osuší tvé slzy!
Pod nohy ti okouzlený dav klade palmové listy a květy.

(Král převezme z rukou Polonia korunu, kterou ozdobil čelo královny.)

KRÁL

Ty, jež jsi byla bratrovou ženou,
podruhé tě korunuji
a vůli Dánů se tak podřizují.

Má bolest se sklonila před jejich vůlí,
svrchované moci dodej laskavost a něhu přívětivosti,
buď mou ženou, ty, jež jsi mi byla sestrou!

DVOŘANÉ

Bůh chraň krále.

Bůh chraň královnu.

KRÁLOVNA

(tiše, starostlivě ke králi)

Nevidím svého syna.

KRÁL

(tiše, ke královně)

Tiše, buďte královnou!

(Zvony se naplno rozeznějí.)

DVOŘANÉ

Smutek ustupuje radostným zpěvům.

Slavný den! Den veselosti!

Slavíme zpiti radostí.

Ó králi, tvůj slavný sňatek!

Smutek ustupuje radostným zpěvům.

(Dvořané následují krále a královnu, kteří odcházejí ze scény.

Hamlet se objevuje vzadu a pomalu vstupuje na scénu.)

Č. 2 – RECITATIV A DUET

HAMLET

Marná lítost! Prchavá něha.

Můj otec zahynul ranami osudu nepřejícího a slepého;

ani dva měsíce neuplynuly

a má matka je v náručí chotě nového.

Vída ty nekonečné slzy!

Za pár dní všechny zmizely!

Přelétavost a křehkost- jméno je tvé, ženo!

(Vstupuje Ophélie.)

OPHÉLIE

(k Hamletovi)

Můj pane!

HAMLET

Ophélie!

OPHÉLIE

Běda! Vaše duše,
oběť věčného žalu, kalí radosti naše!
A říká se, že král se s vámi rozloučil;
prcháte ze dvora, utíkáte!
Proč zrak odvracíte?

HAMLET

Ophélie!

OPHÉLIE

Jaká temná beznaděj vás odsud vyhátní?
Mám se domnívat, že vaše srdce na mne zapomnělo?

HAMLET

Ne, nebesa jsou mi svědky,
nejsem z těch, kdo za den zapomenou
na sladké sliby lásky.
Já nemám srdce ženy!

OPHÉLIE

Ach, surovče! Cožpak si Ophélie zasloužila,
abyste ji takto urazil?

HAMLET

Odpusť, drahoušku!
Nevinil jsem tě!
Tvá čistá, ryzí duše
se odráží v tvé kráse!
Ach, pochybuj o světle,
pochybuj o slunci i o dni,
pochybuj o nebi či o zemi,
ale nikdy nepochybuj o mé lásce!
Ach, nikdy,
nepochybuj nikdy o mé lásce!

OPHÉLIE

Běda, Hamlete,
ani tato láska vás nemohla zadržet!
Pomyslel byste snad na útěk,
kdybyste mne miloval tak, jako já miluji vás?

HAMLET

Ne, neprchal jsem před tebou,
utíkal jsem před nestálostí lidskou;
tvůj klidný a jasný obraz
doprovázel mé kroky v samotě!
Tvá přítomnost mne uklidňuje!
Mé slzy, láskou ováté,
ztratily na hořkosti;
a stačí jediné slovo,
abych u tvých nohou zůstal!

OPHÉLIE

Hvězdo jasná,
jež osvětluješ na naše tváře,
duchové nebes i země,
buďte svědky jeho lásky!
Ach, buďte svědky jeho lásky!

HAMLET

Ophélie! Drahá Ophélie!

OPHÉLIE

Má duše se ti poroučí!

HAMLET

Osud nás provždy pojí!
K tobě, duše má!
K tobě, živote můj!

OPHÉLIE

Navždy, navždy, ach!

HAMLET

Pochybuj o světle,
pochybuj o slunci i o dni,
pochybuj o nebi či o zemi,
ale nikdy nepochybuj o mé lásce!
Ne, nikdy o mé lásce!

OPHÉLIE

Hvězdo jasná,
buď svědkem jeho lásky!
Ach Bože, buďte svědky jeho lásky!

Č. 3 – RECITATIV A LAĚRTOVA CAVATINA

LAĚRTE

Buď pozdraven, princí Hamlete!

HAMLET

Kéž vás Bůh obdaruje radostí!
Bratr Ophélie je i mým bratrem.

LAĚRTE

Můj pane,
přišel jsem se s vámi a se sestrou rozloučit.

OPHÉLIE

Ty odcházíš?

LAĚRTE

Král mne posílá k norskému dvoru,
odjždím již dnes v noci.

OPHÉLIE

Běda! Již se den končí!

Cavatina

LAĚRTE

Jako věrný sluha své vlasti,
musím se bít a musím do vyhnanství.
Ale zastihne-li mne v dálkách smrt,
utěšit ji dovede vaše přátelství.

(Něžně obejmě Ophélii.)

Ona je má pýcha a můj život!
Nahradte mne po jejím boku;
vášemu srdci ji svěřuji,
spoléhám na vaše slovo!
Opouštím milovanou sestru,
její čest i její pověst vám svěřuji do péče!
Až budu pryč, ochraňujte ji!

(Fanfáry.)

OPHÉLIE

(k Laěrtovi)

*Jen jemu svěřuji svou duši i život!
Jemu svou něhu a oddanost!*

HAMLET

(Chytne ji za ruku.)

*Láska, je mým životem,
vám ručí za mou oddanost!*

(Vzadu projde několik sluhů a pážat. Hluk ze slavnosti.)

LAĚRTE

Pojďme!

(Odchází.)

OPHÉLIE

(k Hamletovi)

Nepůjdete s námi?

Začíná hostina.

HAMLET

Nechci se tam vůbec objevovat.

(k Laërtovi)

Laërte, kéž vás Bůh ochraňuje a vede vaše kroky!

DÁMY A PÁNOVÉ

Čest králi!

Pojďme! To je znamení k slavnosti!

Pojďme, zasedněme ke královské hostině!

Vzhůru!

Č. 4 – SBOR HODNOSTÁŘŮ A PÁŽAT

HODNOSTÁŘI A PÁŽATA

Výsměch smutku!

Opojení zažene pro dnešek nudění!

Rozkoš nás vyzývá!

Žití má radostné okamžiky jen na chvíli!

Blázen, kdo sní a pláče, když čas předbíhá běh dní!

(pomaleji)

Ach, opojení zažene pro dnešek nudění!

Rozkoš nás vyzývá!

Žití má radostné okamžiky jen na chvíli!

Přátelé, nastala hodina rozkoše!

(Marcellus a Horatio chvatně vcházejí.)

MARCELLUS a HORATIO

Neviděli jste, pánové, prince Hamleta?

MLADÍ DŮSTOJNÍCI

Proč? Co od něj chcete?

HORATIO

*My dva, v noci minulé,
na hradbách, když foukl severák,
spatřili jsme přízrak zesnulého krále!*

MLADÍ DŮSTOJNÍCI

Směšný přelud! Lži a čáry!

HORATIO

Ne, říkám vám. Na zesnulého krále se přízrak podobal!

MARCELLUS

Co od nás chce? Chraň nás Bůh!

MARCELLUS a HORATIO

Musíme upozornit prince Hamleta!

(Odcházejí.)

PÁNOVÉ, DÁMY, DŮSTOJNÍCI a PÁŽATA

Výsměch smutku!

Opojení zažene pro dnešek nudění!

Rozkoš nás vyzývá!

Žítí má radostné okamžiky jen na chvíli!

Blázen, kdo sní a pláče když čas předbíhá běh dní!

Přátelé, nastala hodina rozkoše!

(Důstojníci odcházejí.)

DRUHÝ OBRAZ

Č. 5 – VÝJEV NA HRADBÁCH

(Noc. Osvětlený hrad. Měsíc je zahalen hustými mraky. Sněží.

Vchází Horatio, poté Marcellus.)

HORATIO

Přijde? Spatříme opět ten přízrak?

Tam se procházel, včera v noci, před námi.

HAMLET

(Vstupuje na scénu.)

Horatio! Nejste to vy?

HORATIO

Jste to vy, můj pane?

HAMLET

Ano. Zdálo se mi, že poznávám váš a Marcellův hlas.

Proč jste mne hledali?

Čeho si žádáte?

MARCELLUS

Můj pane, váš zrak jistě prohlédne tuto záhadu,

potkal jste nás tu z Boží moci,

právě zde, včera v noci...

HAMLET

Nuže?

HORATIO

Spatřili jsme stín vašeho otce!

HAMLET

Mého otce!

HORATIO

Ano, pane, na vlastní oči jsem ho viděl!

Zatřásl jsem se hrůzou z jeho vzezření.

Pomalý krok a pohled upřený,

tříkráte prošel, tichý a vážný.

HAMLET

Strašlivý zázrak!

Zlověstná předzvěst!

HORATIO

Měl zsinalý obličej!

HAMLET

V kolik hodin se objevil ten přízrak?

MARCELLUS

O půlnoci.

HAMLET

Na tomto místě?

HORATIO

Na tomto místě.

MARCELLUS

Znenadání kohout zakokrhál
a stín se rozplynul.

HAMLET

Beze slova?

HORATIO

Beze slova.

HAMLET

Krev mi tuhne v žilách! Ach, nebe!
Našich mrtvých bát se snad máme?
Jestliže nás na zemi milovali,
proč bychom se před přízrakem otce třást měli?
Třeba se vrátí; počkejme!

MARCELLUS a HORATIO

Počkejme!

(Je slyšet hudba z paláce i výstřely ze vzdálených děl.)

HAMLET

*Tu stín a zármutek, tam vesele se hoduje!
Král smrti pohrdá, osudu odporuje!*

HORATIO

Poslyšte! Odbíjí půlnoc!

MARCELLUS

Nastala ta hodina!

(Objeví se přízrak.)

MARCELLUS a HORATIO

Hleďte: je tady!

HAMLET

Nebeští andělé, ochraňujte nás!

MARCELLUS a HORATIO

Bože! Podlamují se mi kolena!

HAMLET

(s hrůzou, přiškrčeným hlasem k přízraku)

Přízraku pekelný!

Obraze ctěný!

Ach, otče! Ó, králi!

Běda, odpověz mému usouzenému hlasu!

Mluv se mnou! Mluv se mnou!

MARCELLUS a HORATIO

(polohlasem)

Srdce mi hrůzou trne!

HAMLET

Odpověz, proč ze studené země,

v níž jsi bezvládný ležel,

proč jsi náhle vstal, ach záhado!

V plné zbroji a diadém na čele?

Přízraku pekelný! Obraze ctěný!

Ach, otče! Ó, králi!

Odpověz už mému usouzenému hlasu!

Mluv se mnou! Mluv se mnou!

(Přízrak dá znamení, aby Horatio a Marcellus odešli.)

HORATIO

(polohlasem)

Dává nám znamení;

rozkazuje, abychom mu místo udělali.

HAMLET

Přátelé, poslechněte.

MARCELLUS

Ať mne nebesa potrestají, jestli vás opustím!

HAMLET

Odejděte!

MARCELLUS a HORATIO

(v hrůze)

Pane!

HAMLET

Dost!

Nebojím se o svou nesmrtelnou duši!

Chci, abyste odešli!

MARCELLUS a HORATIO

Pane!

HAMLET

Volá mne!

HORATIO a MARCELLUS

(stranou)

Jeho život ochraňuj, Bože!

Abychom mu mohli pomoci, zůstaňme blízce!

(Odcházejí.)

HAMLET

Mluv, jsme tu sami.

(Dlouhé ticho.)

PŘÍZRAK

Poslyš!

HAMLET

Poslouchám.

PŘÍZRAK

Jsem duch tvého otce, božská síla
mne vyrvala z plamenů na onom světě,
abych ti šel v ústrety a sám ti nařídil,
co máš udělat.

HAMLET

Mluv! Já se podřídím tvé vůli svaté.

PŘÍZRAK

Ach, je-li mi tvé srdce stále oddáno,
pomsti mne! Pomsti mne!

HAMLET

Bože dobrý!

PŘÍZRAK

Udeř beze strachu a bez milosti!
Přichází čas pomsty!

HAMLET

Jaký zločin mám pomstít, kterého viníka potrestat?

(Z paláce se ozývá hudba, veselé fanfáry. Z dálky jsou slyšet výstřely z děla.)

PŘÍZRAK

Slyš: to jeho oslavují;
to on byl prohlášen za krále!
Můj diadém má na hlavě,
na mne již nikdo nevzpomene!

(Je slyšet závan větru.)

Ale vánek ranní
už mi rubáš načechrává;
musí se naplnit moje osudové posláni
ke spěchu znamená mi dává.

HAMLET

Pokračujte, pokračujte!

PŘÍZRAK

Nevěra můj královský domov pošpinila.
A on, aby završil svou zradu,
číhal na můj spánek a pod rouškou noci,
na ret mi nalil kapku jedu.

HAMLET

Spravedlivý Bože!

PŘÍZRAK

Synu, pomsti mne! Pomsti otce svého,
nečekej na pokání a trestej!
Hněv však na matku nevylévej;
však se jí dostane trestu spravedlivého!

HAMLET

(zoufale)

Ach matko, matko!

PŘÍZRAK

Úsvit se již probouzí, musím se podřídít
krutému zákonu.
Sbohem tedy.
Nezapomeň! Nezapomeň!

(Odchází.)

HAMLET

(Tasí meč.)

Duchu posvátný! Duchu pomsty!
Tvé přání splním!
Světlo! Ach, slunce! Slávo! Lásko! Sladká zmámenosti!
Sbohem! Nezapomenu! Zapomenout nesmím!

(Ještě než zmizí, duch se vzadu zastaví s rukou napřaženou k Hamletovi. Horacio a Marcellus znovu vstupují na scénu, zůstávají ovšem ve stínu ochromeni hrůzou. Další fanfáry, hudba ze slavnosti a v dálce výstřely z kanónu.)

DRUHÉ DĚJSTVÍ

PRVNÍ OBRAZ

(Zahrady.)

Č. 6. – OPHÉLIINA ÁRIE

OPHÉLIE

(Vstupuje sama na scénu s knihou v ruce.)

Od včerejška se jeho ruka nedotkla mé!
 Mému pohledu se vyhýbá, prchá přede mnou!
V jeho pohledu jako by byla výčitka!
Co se stalo? Jaká překotná novinka!
Ale ne! Jsem nevděčnice a toto je urážení!
Už na to nemysleme... vraťme se raději ke čtení.
(Chvilí tiše čte, pak nahlas.)

„Sbohem,“ řekl, „věřte,
 že mé srdce vás miluje, i vy mne milujete!“
 Plané, lehkomyšlné sliby!
(s mírným důrazem)
 Zde na zemi vše bude zapomenuto,
 Vše pomine, vše bude odváto!
 Běda, již mne nemiluje!

(Hamlet projde vzadu jevištěm.)

Ten nevděčník mne neposlouchá!
 Prchá ode mne! Zapomíná!
 Sbohem! Raději zemřu, běda!
 Vida ho!
 Vábím ho snad já do těchto míst?

(Hamlet spatří Ophélii.)

Viděl mě!

(Hamlet popojde k Ophélii.)

Blíží se, přichází.
Tvařme se, že čteme.

(Čte.)

„Věřila jsem vám, ukrutníku!
Já vás milovala... milujte mne!”
Marné modlení! Trýznivé šílenství!
(s mírným důrazem)
Ten nevděčník mne neposlouchá!
Prchá ode mne! Zapomíná!
Sbohem! Raději zemřu, běda!

(Pozoruje Hamleta.)

Nepromluví!

(Hamlet chvatně prchá.)

Odchází!

(Hamlet odchází.)

Kniha mluvila pravdu:
(pomalu)
přísahy mají křídla!
V srdcích nevěrných
je nic nezadrží a s úsvitem odlétnou!
V jednom dni se zrodí
a ve stejném zahynou!

Včera duše má zmámená
zaposlouchala se do jeho vyznání.
Za svědky svého slibu vzal si
hvězdy nehynoucí světla blankytného,
o kterých netřeba pochybovat! Ach!

(Vstupuje královna.)

Č. 7 - RECITATIV A ARIOSO

KRÁLOVNA

(k Ophélii, neklidně)

Myslela jsem, že svého syna najdu u vás.

Pročpak ty slzy?

Mluvte! Odpovězte!

Znáte snad původ sváru v jeho duši?

Co vám řekl?

OPHÉLIE

Nic. Prchl ode mne, vyhýbá se mi.

KRÁLOVNA

Vždyť vám přísahal lásku.

OPHÉLIE

Přísahy marné!

Běda!

(zdrženlivěji)

Hamlet na mě zapomněl!

Již nemiluje mne!

(Vrhá se královně k nohám.)

Dovolíte, královno, abych dvůr opustila,

k Bohu bych se uchýlit chtěla.

KRÁLOVNA

Ty a odejít?... Nikdy... Miluje tě, vždyť ti přísahal lásku!

Jeho cit k tobě nepolevil!

Ani jeden z vás není vinen tím,

že mezi vámi vyvstala tato neznámá překážka.

(Ophélie se překvapeně podívá na královnou.)

Ariosio

KRÁLOVNA

Pohled mu potemněl,
 v očích jen zablýsklo se mu!
 Jako by sledoval
 jen mihnutí stínu!
 Když jej zavolám, jen sebou trhne...
 Sleduje mou hrůzu,
(naléhavěji)
 ani nepodá mi ruku
 a s děsem se odtáhne!
 Bojím se!
 Neodcházej, Ophélie!
 Jako matka tě žádám!
 Jsi jeho poslední naděje na záchranu,
 neodcházej, Ophélie!
 Jako matka tě žádám!
 Jsi jeho poslední naděje na záchranu,
 jen ty uzdravíš jeho srdce!
 Ach, Ophélie, neodcházej!
 Bojím se! Bojím se!

(Královna si chytne hlavu do dlaní.)

OPHÉLIE

Poslechnu vás, má paní.

KRÁLOVNA

Přichází král! Běž už.

*(Ophélie odchází, vstupuje král.)***Č. 8 – RECITATIV A DUET**

KRÁL

Duše vašeho syna je navždy zatracena, má paní!
 Přišel o svůj již tak slabý rozum!

KRÁLOVNA

Možná, že odhalil pravdu!

KRÁL

Ne, nemůže mít ani náznak podezření...

KRÁLOVNA

To je on!

*Běda! Chraň mě Bůh,
abych se synovi jednou svěřila,
kterého jsem na rukou nosila,
se zločinem odporným,
prokletým a hnusným,
pouhá vzpomínka mě pronásleduje a sklíčuje!*

KRÁL

Nic neví, to vám říkám.

KRÁLOVNA

A já?

*Mohu zapomenout na hrůzuplnou minulost?
V poslední hodině, ve smrtelném sevření,
viděla jsem jej, jak se vpřed napřimil, hrozící a bledý.
Takového ho stále vidím!*

KRÁL

Královno, mluvte tišeji!

KRÁLOVNA

*Hrozící a bledý.
Takového ho stále vidím!*

KRÁL

*Nevyvolávejte stíny těch, kteří již s námi nejsou.
V temných obydlích nechme je spočinout.
Mrtví se neprobouzejí!*

KRÁLOVNA

Budí se! Vstávají!

Pronásledují nás, svírají!

Bledí, krvelační, trestat připravení!

Vždy v našich vzpomínkách přítomní!

Ach, Bože! Ach, Bože!

KRÁL

(pomaleji)

Vaší duše se zmocnila hrůza šílená?

Srdce slabé! Ach žena!

Ztratíte nás oba dva!

Ticho! Nařizuji to!

KRÁLOVNA

Mé duše se zmocnila hrůza šílená!

Srdce mi trne! Ach!

KRÁL

Vaší duše se zmocnila hrůza šílená?

Srdce slabé! Ach žena!

Ztratíte nás oba dva!

Ticho! To chci já!

KRÁLOVNA

Ach! Prokletí jste oba dva!

(Hamlet vstupuje.)

Můj synu!

Scéna

KRÁL

Tiše!

(Přibližuje se k Hamletovi.)

Drahý Hamlete!

HAMLET

Pane!

KRÁL

Říkej mi otče.

HAMLET

Pane, můj otec je mrtev.

KRÁL

Hamlete, jeho památka je mi drahá.

A jeho jménem ti podávám ruku.

HAMLET

Ta jeho je již nehybná a studená!

Vzpomínka na něj smazána;

zítra si na něj nikdo nevzpomene!

KRÁL

Můj synu!

HAMLET

Jsem Hamlet.

(Poodejde několik kroků.)

KRÁLOVNA

(zadržuje ho)

Hledáte Ophélii?

(Zastavuje se.)

HAMLET

Ophélii?

KRÁLOVNA

Je mladá a krásná.

HAMLET

Krása... Mládí... zakrátko pomine!

KRÁL

Tvé srdce již zde není zavázáno?
Kdo tě drží? Odjed' si do Francie či Itálie,
a až odpluješ do dálav, bude na tebe vzpomínáno!

HAMLET

Ano, pohledte na lehounká oblaka,
která jak stříbřité lodě napínají své bílé plachty!
Chtěl bych s nimi brázdít oblohu,
mezi hvězdami,
mezi blesky!

KRÁL

Přání pošetilá!

(Line se hudba ze slavnosti.)

Slyš, Hamlete, ruch ze slavnosti!
Přestaň už snít a napřim hlavu!

KRÁLOVNA

Kéž bych vás mohla svou péčí utěšit!

HAMLET

(náhle změni tón)
Věřte mi, spatříte nové představení,
které jsme připravili pro vás!
Pozval jsem do těchto zahrad
spolek lidí s nevšedním umem:
šašky, mimy a herce,
aby vám sehráli tento kus.

KRÁL

Vyhovíme tedy tvým přáním;
 necháváme na tobě, Hamlete, starosti o naši zábavu.
(Potichu, ke královně)

Neví nic!

KRÁLOVNA

(stranou)

Mám strach!

(Král i královna odcházejí.)

HAMLET

(stranou)

Otče! Trpělivost, otče!

Č. 9 – RECITATIV A SBOR KOMEDIANTŮ

MARCELLUS

Tady jsou herci, pro které jste, pane, poslal.

HAMLET

Budte vítáni v paláci Elsinor!

KOMEDIANTI

Bezvýznamná knížata,
 směšní paladýnové, dámy, páni a pážata,
 šašci a herci,
 k nohám vaší Výsosti klademe poníženě
 náš um, naše schopnosti a naši oddanost!

HAMLET

(zasněně, stranou)

Víckrát se stalo, že vrah se přiznal,
 když uvěřil, že svou oběť znovu potkal!

(Obrací se na herce.)

Slyšte, co od vás žádám: dle mne hrajte dále!
 Královna je ustaraná a její syn o rozum přišel;
 pro pobavení dvora a rozptýlení krále,
 vraždu Gonzaga nám večer zahrajete.
 Řeknu vám, kdy vlijete jed,
 napodobit mne pak musíte hned!
 Zatím se však jenom bavte!
 Pijte, pějte, smějte se! Hej, pážata, víno!
 Ostatně vše je marné a falešné, vězte,
 že já sám se vám postavím!

Č. 10 – PIJÁCKÝ CHANSON

(Pážata přinášejí víno a poháry.)

KOMEDIANTI

Ach pane náš, jakou čest nám dodáváš!

HAMLET

(pozvedá číši)

Ach vinný moku, utopím v tobě žal,

který do mého srdce šal!

Ke mně, pijácké snívání,

směšné chechtání!

Čarovný mok,

ať jeho tok rozlije mi v srdci zapomnění a opojení.

Sladký mok!

(Pije.)

KOMEDIANTI

Čarovný mok,

ať jeho tok rozlije zapomnění!

MARCELLUS a HORATIO

V opilosti hledá zapomnění.

HAMLET

Žití je ponuré!

Roky jsou krátké,

Jen Bůh ví, kolik nám zbývá dní!

Tu každý dole na zemi řetězem je obtěžkaný, úděl krutý.

(Stále více ho pohlcuje snění.)

Duši člověka nic než zoufalství nečeká!

(Pozvedá číši ke rtům.)

MARCELLUS, HORATIO a KOMEDIANTI

Co mu je?

HAMLET

Pryč od nás, temné předzvěsti!

Nejmoudřejší z nás jsou blázni!

Vinný moku, utopím v tobě žal,

který do mého srdce řal!

Ke mně, pijácké snívání

směšné chechtání!

Čarovný mok, ať jeho tok rozlije mi v srdci

zapomnění a opojení.

HAMLET, MARCELLUS, HORATIO a KOMEDIANTI

Sladký moku!

Čarovný mok, ať jeho tok rozlije mi v srdci

zapomnění a opojení.

(Hamlet odchází. Herci jdou za Horatiem a Marcellem.)

DRUHÝ OBRAZ

(Velký sál na hradě osvětlený k slavnosti. Vpravo královský trůn, vlevo pódium pro dvořany. V pozadí malé divadlo se zavřenou oponou. Vstupují král, královna, Polonius, Ophélie, poté Hamlet doprovázený Horatiem, Marcellem a dvořany.)

(Hamlet si sedá k nohám Ophélie, pohled má upřený na krále a královnu.)

Č. 11 – DÁNSKÝ POCHOD

Recitativ a prolog

HAMLET

(k Ophélii)

*Krásko, dovolíte nám, abych si sedl
k vašim nohám?*

OPHÉLIE

Princi, váš pohled mě děsí a mrazí!

(Na znamení krále se všichni usadí, hlas trubky oznámí začátek představení.)

Zadní opona se roztahuje a je vidět malé divadlo na konci sálu. – Světla jsou ztlumena. – Malé divadlo je ostře osvětleno.)

HAMLET

(tíše k Marcellovi a Horatiovi)

Hle ten okamžik! Bedlivě krále sledujte;
a zbledne-li, na vědomí mi to dejte.

Č. 12 – PANTOMIMA A ZÁVĚR

(Starý král s korunou na hlavě pomalu vchází na scénu a opírá se o paži královny, vzhledem i oděvem se podobá Gertrudě.)

HAMLET

(Upřeně hledí na krále a vykládá představení, které herci mlčky předvádějí.)

*Královna Genièvra vede Gonzaga, krále starého,
na toto místo osamocené.*

*Neslyšíme však slibu lásky sladkého,
který ji ze rtů vyklouzne.*

Král se oddá dřímotě a v jejím náručí spí.

*Však pohledte, kdo se objeví,
dábel, zrádce, pokašitel!*

(Na scéně se objevuje další postava. Jeho obličej i oděv se podobají králi.)

Blíží se, v ruce má jed,
klamný hlas svedl královnin rozum na scestí,
v ruce už drží pohár neštěstí.
Vzal si jej, bez bázně, prudce,
vlije smrt do králova srdce
Dokonáno jest!
Bůh přijme jeho duši.
A on, vrah, stojí klidně
a na božím světle si bere korunu zlatou
a sám si ji posadí na hlavu hanebnou.

(Vrhá se k trůnu a najednou stojí před králem.)

Pane, vy blednete!

KRÁLOVNA

Nebesa!

(Opona divadélka se zatáhne. V nastalém zmatku se dvořané seběhnou ke králi.)

KRÁL

(Vstává.)

Vyhodte odsud ty sprosté kejklíře!

HAMLET

(stranou)

Má pochybnost se potvrdila!

(předstírá šílenství)

Ztrestejte vraha! Zarazte toho bídáka!

Viděli jste ho! To on nalil jed!

MARCELLUS, POLONIUS, HORATIO a DVOŘANÉ

Co to říká? Co zakalilo jeho rozum?

OPHÉLIE

(k Hamletovi)

Pane!

KRÁLOVNA

Hamlete! Synu můj!

HAMLET

Zrada! Zrada!

Pomstěme smrt krále, zabijme viníka!

(Jde ke králi, odstrkuje dvořany, kteří obklopují krále.

Jeho rozčilení stále roste.)

Vida ho! Hleděte! Cožpak jej nevidíte?

Uráží samo nebe! Rouhá se před Bohem!

A čelo mu stále zdobí královský diadém!

(Natahuje ruku, aby králi strhl korunu z čela.)

Lháři, odhal své přestrojení! Korunu marnou sejmi!

(Horatio a Marcellus se snaží odvléci Hamleta.)

VŠICHNI KROM HAMLETA

Ach!

KRÁL

(stranou)

Urážka smrtelná!

Šílenost zaslepená!

Srdce máme hrůzou otřesená!

V zuřivém šílenství ponižuje,

uráží svátost královského majestátu!

OPHÉLIE

Ach, smrtelná urážka!

MARCELLUS, POLONIUS a HORATIO

Šílenost zaslepená!

Srdce máme hrůzou otřesená!

DVOŘANÉ

Třese se hrůzou!

KRÁLOVNA

(*stranou*)

V zuřivém šílenství ponižuje, uráží svátost královského majestátu!

KRÁL

Vzdoruje mi, uráží mne!

DÁMY

Co to učinil?

POLONIUS a HORATIO

Krutá urážka!

MARCELLUS

Jaká urážka!

DVOŘANÉ

Co to udělal?

Jaká urážka!

Krutá urážka!

VŠICHNI KROM HAMLETA

Zuřivé šílenství!

Srdce máme hrůzou otřesené!

Ve svém šílenství uráží královnu i krále!

Uráží královský majestát!

Co říká? Pane!

Šílenost zaslepená!

Uráží královský majestát!

HAMLET

Ó, víno, rozptyl smutek,
jež tíží mé srdce!

KRÁL, POLONIUS, HORATIO, MARCELLUS a DVOŘANÉ

Co to říká! Co to říká!

HAMLET

Sem, sny opilství a opovržlivý smích!

MARCELLUS a HORATIO

(k Hamletovi)

Pane!

VŠICHNI KROM HAMLETA

Urážka smrtelná!

V zuřivém šílenství ponižuje, uráží
svátost královského majestátu!

Ach, pane! Šílenství!

Ach, srdce hrůzou omrzlá!

Prokletý den! Hrůzný den!

HAMLET

Ó, čarovný mok,

ať jeho tok rozlije mi v srdci zapomnění a opojení.

MARCELLUS a HORATIO

(k Hamletovi)

Ach, pane!

OPHÉLIE a KRÁLOVNA

Ach! Běda, umírám!

DVOŘANÉ

Prokletý den! Hrůzný den!

HAMLET

Ó, čarovný mok,

ať jeho tok rozlije mi v srdci zapomnění a opojení.

Ó moku... Ach!

(Padá.)

OPHÉLIE, KRÁLOVNA a DVOŘANÉ

Ach!

KRÁL

Ke mně! Ke mně!

Louče! Za mnou!

VŠICHNI KROM HAMLETA

Ó, den hrůzy!

(Král chvatně odchází následován královnou a dvořany.)

TŘETÍ DĚJSTVÍ

*(Komnata královny. V pozadí portréty starého a nového krále.
Na stolku svítí lampa.)*

Č. 13 – MONOLOG

HAMLET

(Sedí na kanapi.)

Mohl jsem ztrestat bídníka,
ale neučinil jsem to!
Proč ještě čekám?
Mohu snad pochybovat, že je vinen? Ne!
Nač otálet a nechat čas ubíhat?

(Obrací se k portrétu svého otce.)

Běda, co jsi nyní, můj otče?

Být, či nebýt, ach, záhado!
Zemřít! Spát! Spát!
Šel bych tě najít, kdyby mi bylo dovoleno,
pouto, jež mne se zemí pojí, zlámat!
Ale pak? Jaká je ta neznámá krajina,
která dosud nevydala žádného poutníka?
Být, či nebýt, ach, záhado!
Zemřít! Spát! Spát!
Ach, záhado! Ach, záhado!
Zemřít! Spát! Snít snad!

Č. 14 – RECITATIV A ÁRIE

HAMLET

Ale kdo se odvažuje mne sledovat?

(Schová se za gobelín.)

Král! Sám Bůh mi ho musel poslat!

KRÁL

(Vstupuje.)

Že výčitky mne nedoženou, marně jsem věřil!
 Žel bohu, svému bratru osud závidím!
 Do života věčného vstoupil,
 a já svou duši k věčné smrti odsoudím!

HAMLET

(stranou)

Mé dýce přímo nadbíhá!

(Vklouzne do stínu v pozadí a vyčkává s dýkou v ruce.)

KRÁL

(Pokleká na klekátko.)

Ó bratře, snažně tě prosím
 jestli mne slyšíš, jestli mne vidíš,
 hněv utiš toho, jenž i krále soudí!
 Ach, marná snaha! Bláhová naděje!
 Můj hlas i pohled směřují k nebi,
 má mysl na zemi však stále je.
 Bůh mne nevyslyší!
 Bratře, snažně tě prosím,
 jestli mne slyšíš, jestli mne vidíš,
 hněv utiš.

HAMLET

(stranou, zarazí se)

Modlí se! Pokání by mohlo zachránit jeho duši!
 Ne však na kolenou,
 ale ošálen mocí na trůnu ten ohava
 musí zhynout mojí ranou!

(Zahazuje dýku a schovává se za tapiserii.)

Recitativ

KRÁL

(Vstává.)

Jaký stín tu v temné noci prošel?

Ach, hrůza! Já ho viděl!

(volá)

Polonie, ke mně!

POLONIUS

(Vstupuje rychle.)

Pane, proč ten křik?

KRÁL

Tam, spatřil jsem stín,
prošel přízrak mrtvého krále!

POLONIUS

Vzpamatujte se a zažeňte obavy!

Především pamatujte, že i slovíčko nás může zradit!

KRÁL

Pojd! Pojd!

(Chvatně odchází, následován Poloniem.)

HAMLET

(Opustí úkryt.)

Polonius je spoluviník!

Otec Ophélie! Ach Bože!

Proč jen jsem vyslechl toto hanebné přiznání!

(Zdrcen se zhrouť do křesla.)

Č. 15 – TERCET

(Ophélie a královna vcházejí.)

KRÁLOVNA

Tady je!

(stranou)

Chtěla bych číst v jeho myslí!

(Blíží se k Hamletovi.)

Drahý Hamlete,
oltář je připraven.

(Ukáže mu Ofélii.)

Hle, tvá snoubenka!

(Hamlet odvrátí pohled, aniž by odpověděl.)

OPHÉLIE

(stranou)

Mlčí! Pohled ode mne odvrací!

HAMLET

(stranou)

Ta muka! Ta trýzeň!

Její otec komplic zločinu, je vinen!

KRÁLOVNA

Čekají na nás, pojďte!

HAMLET

(vstává)

(jasně)

Nebesa by mne musela ztrestat,

kdyby se tento neblahý sňatek uzavřel!

OPHÉLIE

(Vrhá se do náručí královny.)

Co to říká?

KRÁLOVNA

Temný plamen mu v očích vzplál!

HAMLET

(hořce, bolestně)

Jděte do kláštera, Ophélie, jděte!

Kéž navždy zapomenete sen,

co trval jeden den!

Věřila, že ji Hamlet miluje, ta pošetilá!

Má duše je z mramoru

a zůstává nepřístupná povzdechům lásky!

KRÁLOVNA

(Dívá se na Hamleta upřeným, ale i starostlivým pohledem.)

Ach, což! Můj synu, rysy okouzující,

pohled tvé snoubenky

a její vyznání a tvé přísahy.

Zmizely všechny ty vzpomínky?

HAMLET

Nic nenacházím ve své duši chladné!

OPHÉLIE

(smutně, odevzdaně)

Láskou, kterou jste mi na kolenou vyznal,

jsem se honosila.

A tento prsten, který jste mi dal,

chcete, abych mu již nevěřila?

HAMLET

Z těch sladkých vzpomínek mne paměť opustila!

(stranou)

Strašlivá pravda se mezi nás postavila!

OPHÉLIE

(Dává mu svůj prsten.)

Jestliže mne již nemilujete, vezměte si zpět tuto zástavu!

HAMLET

Ophélie! Šťěstí ztracené!

(Bere si prsten.)

Žel bohu!

KRÁLOVNA

(k Ofélii)

Pláče, když se tvoje jméno vysloví!

Vzpomíná si! Miluje tě!

HAMLET

(energicky)

Ne! Jděte do kláštera, Ophélie, jděte!

Kéž navždy zapomenete sen, co trval jeden den!

KRÁLOVNA

(stranou)

Jeho ruka nemilosrdně odstrčila Ophélii!

HAMLET

Ano, má duše ztvrdla na kámen a navždy se uzavřela milostným snům.

OPHÉLIE

(stranou)

Temné blouznění! Podivné šílenství!

Sláva, čest, ctnost i půvab dokonány,
vše pomine v jednom dni!

KRÁLOVNA

Je to lež či bláznění?

Teď se třesu já!

OPHÉLIE

Hle, ten Hamlet, který mne tolik miloval!

(pláče)

Běda! Provdy běda! Jeho duše se navždy uzavřela.

HAMLET

Kéž navždy zapomenete sen, co trval jeden den!

KRÁLOVNA

Je to lež či bláznění?

Teď se třesu já!

Dle jeho hlasu, běda, se mu hněv netiší,

Ani taková láska jeho hněv se netiší

Teď se třesu já!

Jaké neblahé podezření zničilo jeho lásku?

OPHÉLIE

Sbohem radosti a štěstí!

Sbohem o lásce snění!

(Ophélie odchází a skrývá přitom slzy. Hamlet zůstává sám s královnou.)

Č. 16 – DUET

KRÁLOVNA

Hamlete, nesmírná je bolest má!

Než šílenství spíše hněv vám do řeči proniká!

Ale nechme Ophélii! Zapomeňme na vaše lásky!

Pro smilování, poslechněte rady matky,

vašeho posledního ochránce!

Hrubě jste urazil svého otce!

HAMLET

(pomalu)

Kdo z nás urazil mého otce, paní?

KRÁLOVNA

Co to říkáš?

HAMLET

(zahořkle)

Vybledlá vzpomínka, že?

KRÁLOVNA

(třese se)

Hamlete!

HAMLET

Ne, vzpomínka neúprosná!

(Udělá krok ke královně.)

KRÁLOVNA

Mluvíš, jako bys byl pomatený!

HAMLET

A vy jako byste byla vinna!

KRÁLOVNA

(Couvá před Hamletem.)

Synu můj, vzpomeň si, kdo jsem!

HAMLET

Já to vím!

Jste královna! Má matka!

Ta, kterou žene šílená láska
k bratrovi jejího chotě!

(Královna se chce vzdálit, ovšem Hamlet jí zastoupí cestu.)

Ach, neuprchnete!

Paní, vy tu zůstanete!

(výhruzně)

Do hlubin své duše odvažte se pohlédnout, zdalipak se poznáte?

KRÁLOVNA

(Ještě ustupuje před Hamletem.)

Ty mě chceš zavraždit, dobrý Bože!

HAMLET

Já! Ne, matko, já nepředbím boží mlýny!
Zavraždit matku je zločin stejný
jako zabít krále kvůli sňatku se švagrem!

KRÁLOVNA

(s hrůzou)

Zabít krále!

HAMLET

Přesně to jsem řekl! Nuže!
Vy mlčíte? Nic nepovíte?
*Ach! Kéž vaše duše bez spočinutí
pláče nad povinnostmi zrazenými!
Již nestojíte před synem,
skloňte se před soudcem,
ó hříšná královno!*

KRÁLOVNA

*Děsím se, běda!
Buď mou silou a mým útočištěm!
Třesu se, běda! Já se chvěji!*

(Bere Hamleta za ruce.)

*Ochrání mě před soudcem!
I nebesa se smilují nad matkou lkající!
Můj synu! vzpínám k tobě ruce v zoufalství!
Hle! Bolest mi zastřela rozum!*

HAMLET

Vaše ruce nalily jedu!

(Ukazuje královně dva obrazy.)

Hleďte! Pozvedněte zrak k těmto podobiznám!
Tady jsou dva bratři, paní!

(Ukazuje na portrét svého otce.)

(měkce)

Laskavost a krása pokojné;
odvaha, víra, ctnosti svrchované tvoří majestát krále!
Kdysi byl vaším manželem!

(Ukazuje na druhý portrét.)

Všechny světské zločiny tady sídlí.
Lest, strach, vražda, cizoložství,
to vše se v něm snoubí!
To je váš manžel dnešní!
Toto srdce vás vybralo si!
Ten netvor, zvrhlík,
jenž se pekelným démonům podobá,
toho jste nástupcem učinila!

KRÁLOVNA

Milost, synu! Ušetři mne!

HAMLET

Ne, ne! Na svou obranu povolejte krále!

KRÁLOVNA

Milost, synu! Ušetři mne!

(Plazí se před Hamletem, přerývaně.)

Odpusť, běda! Tvůj hlas mě skličuje!
Chceš, abych zemřela v zoufalství?
Hamlete! Nebuď neúprosný!
Tvá matka plačíc se u tvých nohou plazí!

HAMLET

(s rostoucí zuřivostí)

Ten vrah! Ten mizerný zastoupil mého otce!
Bože všemohoucí!
Plačte! Jsem neúprosný!
Zrak mi halí závoj krvavý!

KRÁLOVNA

Hamlete!

(Plazí se mu u nohou.)

Odpusť, Hamlete! Umírám!

(zoufale)

Ach!

*(Královna chytne Hamleta za ruce a plazí se u jeho nohou, Hamlet ji odstrčí; královna se bezvládně svalí na pohovku s polštáři.)
(Světla najednou pohasnou, za pohovkou se zjeví přízrak a natahuje ruku k Hamletovi.)*

PŘÍZRAK

Můj synu!

HAMLET

(Zmateně ustupuje.)

Bože! Věčné síly!
Nebeští andělé, skryjte mne pod svými křídly!
Mluv! Co mi chceš?

KRÁLOVNA

(Vstává.)

Ach, neblahé šílenství!

(Přízrak se přibližuje k ustupujícímu Hamletovi.)

HAMLET

(Klesá na klekátko.)

Stíne strašlivý i drahý,
přišel jsi rozproudit zlosti
nevděčného syna bez ctnosti...
Ach mluv!

PŘÍZRAK

Nezapomeň! Ale svou matku ušetři!

KRÁLOVNA

Proč do prázdna hledíš?
S kým si myslíš, že mluvíš?

(Přechází jeviště a blíží se k Hamletovi.)

HAMLET

(Ztišeným hlasem, natahuje ruku k přízraku.)

S ním, s ním! Ach, odvrát zrak!
Zachovej mi odvahu!
Slzy obměkčí toto srdce, jež se vzdouvá vztekem!
Ne! Žádné slzy! Krev!

KRÁLOVNA

Můj synu!

HAMLET

Tady! Přede mnou!
Tady! Vidíte ho?

KRÁLOVNA

Ne! Jsem otřesená hrůzou!

(Stín se pomalu vzdaluje.)

HAMLET

Neslyšíte nic?

KRÁLOVNA

Ne! Nic!

HAMLET

Ten přízrak! Ten stín!
Tam podívejte se! Tichý a ponurý,
vzdaluje se! Překračuje práh!

(Dveře se otevřou před přízrakem, který se na prahu otočí a znovu vztáhne ruku k Hamletovi.)

PŘÍZRAK

Nezapomeň!

(Přízrak mizí, dveře se zavírají.)

KRÁLOVNA

Nebesa! Hamlete, vyžeň ze své mysli
tyto přeludy, nesmysly!

HAMLET

Ne! Nevěřte, že jsem šílený!
Hlas otce utišil můj hněv!
Kajte se! Modlete se! Spočiňte v míru, matko!

(Vzdaluje se a odchází, královna ho sleduje.)

KRÁLOVNA

Strašlivá noc! Děsivá a hrůzná noc!

(Bezvzádně se svalí na klekátko.)

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

PRVNÍ OBRAZ

(Zvedá se opona. Místo zastíněné vysokými stromy. Vzadu je velké jezero poseté zelenavými ostrůvky a obklopené vrbami a rákosem. Vychází slunce.)

Č. 17 – SVĚCENÍ JARA, BALET

Venkovský tanec

(Společnost mladých dánských vesničanů vstupuje na scénu za zvuku hoboju a bubínků.)

VENKOVANÉ, MLADÉ DÍVKY

Nastalo radostné období,
sladké měsíce růží a hnízdění!
Slunce na obzoru září!
Za vraty už nejsme zavření!
Z domů pojďme do polí,
nastalo radostné období!

Vše ožilo a vše se směje, zpívá a vše září,
dlouhé noci ustoupily krásným dnům lásky.
Tvrdou dřinu vystřídaly krásné dny lásky!
Slavme jaro veselé!

Balet

*Pochod myslivců
Pantomima
Valčík–mazurka
Lesní scéna a polka
Freya (polka)
Závěrečná stretta*

DRUHÝ OBRAZ

Č. 18 – SCÉNA A ÁRIE ŠÍLENSTVÍ OFÉLIE

(Vchází Ofélie oděna do dlouhých bílých šatů, s rozvrkočeným účesem, do něhož jsou vpleteny květiny a liány.)

VENKOVANÉ

Ale kdo je ta sličná a mladá slečna,
která k nám přibíhá?

OPHÉLIE

Přátelé, dovolte mi laskavě,
abych se k vašim hrám připojila!

(Vesničané se na ni překvapeně podívají a obklopí ji.)

Nikdo mě nepronásledoval!
Za rozbřesku jsem palác opustila,
slzy noci smáčely zem
a skřivánek ještě před úsvitem
poletoval vzduchem!

(Dává jim znamení, aby přišli blíže.)

Ale proč tak tiše mluvíte?
Cožpak mě nepoznáváte?
Hamlet je mým chotěm a já jsem Ophélie!

VENKOVANÉ

Ophélie!

OPHÉLIE

(polohlasem, obrací se na dívky, které ji obklopují)

Sladká přísaha nás váže!

Věnoval mi srdce a já mu na oplátku dala to své.

A jestli vám někdo řekne, že mě opustil a zapomněl,
nevěřte mu!

(smutně)

Kdyby porušil svůj slib, přišla bych o rozum!
(vesele)
 Rozdělte si květy mé!
(k jedné mladé dívce)
 Pro tebe skromnou snítku rozmarýny divoké!
(k jiné dívce)
 Pro tebe barvínek.

Balada

A nyní slyšte mou píseň!

*Bledá a plavá
 v hlubinách spává
 rusalka s ohnivým pohledem!
 Chraň Bůh milého,
 který se zdrží v noci,
 na břehu jezera modrého!
 (smutně)*
*Šťastná manželka
 v náručí svého manžela,
 má duše žálí na takto sladké štěstí!
 Vílo s ohnivým pohledem, běda!
 Spáváš v hlubinách jezera modrého!*

Siréna naláká a stáhne pod blankyt spícího jezera!
 Vzduch se zahalí...
 Sbohem, hvězdo bílá!
 Sbohem, nebe! Sbohem, milý příteli!
 Šťastná manželka v náručí svého manžela,
 má duše žálí na takto sladké štěstí!
 Pod vodami spícími!
 Navždy sbohem, milý příteli!
(s výbuchem smíchu)

Ach, milý choti!
 Ach, milence drahý!
 Ach, sladká vyznání!

Ach, něžné přísahy!
 Štěstí nejvyšší!
 (vzlyká)
 Ty krutý, miluji tě!
 (směje se)
 Ach! Ach!
 Ty krutý, hledíš, jak lkám!
 Pro tebe umírám! Ach! Umírám!

Č. 19 – BALET

VENKOVANÉ
 (soucítěně)
Její rozum nenávratně zmizel!
(Venkované se smutně vzdalují.)

Č. 20 – FINÁLE

(Sbor zpívá za scénou se zavřenými ústy.)

OPHÉLIE

Hledme ho! Myslím, že ho slyším!
 Abych ho ztrestala, že na sebe nechal čekat.
 Rusalky, vodní víly, skryjte mne mezi svými rákosy!

(Nakloní se nad vodní plochu, jednou rukou se opírá o větve vrby a druhou rozhrnuje rákosy.)
(Napůl skrytá v rákosí.)

Pochybuj o světle!
 Pochybuj o slunci,
 (úplně zmizelá)
 ale nikdy o mé lásce!
 Nikdy! Ach! Ach!

(Plove na vodní hladině.)

PÁTÉ DĚJSTVÍ

(Zvedá se opona. Hřbitov v Elsinoru. Pod cypřiši je několik náhrobních kamenů, napravo kaple. Na pozadí poslední paprsky slunce ozařují město Elsinor a moře.)

PRVNÍ OBRAZ

Č. 21 – ZPĚV HROBNÍKŮ

(Dva hrobníci kopou hrob.)

PRVNÍ HROBNÍK

*Vznešená dáma či princ,
muž či žena sestupují k mrtvým.
Země si bere tělo.
Ať si duši vezme Bůh!
Zde dole vše je marno,
láska, bohatství i sláva.
Krom potěšení z pití!
Ve víně je život!*

(Napijí se.)

(V dálce se objeví Hamlet a pomalu se blíží.)

PRVNÍ HROBNÍK

*Mladý či starý, tmavá či plavá,
na každého jednou dojde!
Noc po dni přijde,
to je zákon tohoto světa.
Tu dole je vše marno:
krom potěšení z pití!
Ve víně je život!*

DRUHÝ HROBNÍK

*Na každého jednou dojde!
To je zákon tohoto světa.*

Tu dole je vše marno:
láska, sláva i bohatství!
(Napijí se.)

OBA HROBNÍCI
Krom potěšení z pití!
Ve víně je život!

HAMLET
(stranou)
Jak smrt snadno zdomácní!
Jejich píseň, to je jejich modlení.

(Přibližuje se.)

Pro koho jste nachystali tento kámen náhrobní?

PRVNÍ HROBNÍK
Pro toho, jež se bude oplakávat zbytečně.

HAMLET
Jeho jméno?

PRVNÍ HROBNÍK
Řekli nám ho, už nevzpomenu si na ně.

(Oba hrobníci odcházejí.)

OBA HROBNÍCI
Noc po dni přijde,
to je zákon tohoto světa!

HAMLET
Ó, přibytku v nicotě! Ó, mrtví, které jsem znával!

Č. 22 – RECITATIV A ARIOSO

HAMLET

(Usedne na jeden z hrobů.)

Únavou krok mi těžkne
 Chlad šírá mne.
*Už dva dny bloudím mezi poli,
 Abych vrahům unikl!
 Ano, král chce mou krví zalít svůj hněv!
 Horatio poslouží mému záměru.
 Odložil jsem ho, ale nezapomněl jsem na něj!
 Nic jsem nezapomněl!*

Nezapomněl jsem ani na Ophélii!
 Ubohé dítě, její láska, jako smrtelný jed,
 jí otrávila mládí a zakalila rozum.

Arioso

*Jako bledý květ vykvetla v závanu z hrobu,
 ranám neštěstí, smutná a zlomená, podléhá!
 Můj neodvratný osud tě stihl,
 podléhá Božímu zákonu.
 Běda! Odpusť mi!
 Krutě jsem tě zavrhl,
 tvá duše, provždy zklamaná,
 již nemíří k nebi,
 kam tvůj rozum odvlál!
 Běda! Odpusť mi, drahá Ophélie!
 Pohled na slzy!
 Odpusť mi!*

Scéna a recitativ

(Laërte zahalený v plášti vstupuje na scénu. Hamlet mu jde naproti.)

HAMLET

Ale kdo to jde ve stínu?

Horatio?

LAËRTE

Laërte!

HAMLET

Laërte!

LAËRTE

Otřásl jste se, princi?

Jak to, že mi příteli, nepodáte ruku?

Ano, vrátil jsem se: jsem to já.

HAMLET

(chladně)

Dobrá! Co byste rád? Co vás sem přivádí?

LAËRTE

(výbušně)

Ty se ptáš, věrolomníku?

Myslíš, že mě ošálíš falešnou jemností?

Mluv, Hamlete, cos provedl Ophélii?

(Hamlet odvrátí hlavu, aniž by odpověděl.)

LAËRTE

Ach, drahé dítě! Věčná bolesti, mohl jsem vědět, žel bohu!

Když jsem tiskl tuto bratrskou ruku, že tě Hamlet nemiluje!

HAMLET

(Chce se vzdálit.)

Laërte, chraň vás nebe!

LAĚRTE

(Zastoupí mu cestu.)

Myslíš, že mi unikneš, aniž bys prolil mou krev?

HAMLET

Tvou krev?

(stranou)

Ne, zločin otce nesmí padnout na syna nevinného!

LAĚRTE

Křivopřísežníku!

HAMLET

Ach, to je příliš!

LAĚRTE

(Uchopí meč.)

Braň se!

Ať nás Bůh rozsoudí!

OBA

Ať nás Bůh rozsoudí!

(Zkříží zbraně. Hamlet je zraněn. Z dálky je slyšet smuteční pochod.)

Č. 23 – SMUTEČNÍ POCHOD A SBOR

HAMLET

Poslouchej! Slyšíš ty kroky?

LAĚRTE

Průvodu, zajisté.

HAMLET

Kdo tedy zemřel? Pověz!

LAĚRTE

(stranou)

Běda! Jak! Takže on neví?

(Hamlet ustupuje krok za krokem, zatímco poslouchá, jak se blíží průvod. Ukryje se za hrobkou.

Laërte schová meč do pochvy.

Průvod vstupuje na scĕnu. Sbor bíle odĕných mladých dívek jde před katafalkem, na němž leží mrtvá Ophĕlie.)

SBOR

Jako kvĕtina nová zesnula mladá a krásná.

Upadne pod poryvy větru ve svĕm rozkvĕtu.

Zesnula mladá a krásná fouknutím jarního vánku.

Bůh ji do nebeského ráje volá!

Bůh ji k sobĕ volá!

Běda! Tak mladá, tak krásná!

Modleme se!

Bůh ji do nebeského ráje volá!

(Průvod nese Ophĕliino tělo, za ním jde král, královna, Polonius, Marcellus, Horatio a dvořané.)

Ā. 24A – ZÁVĚR

HAMLET

(Vybĕhne na scĕnu a poodhalí roucho, které halí tělo Ophĕlie.)

Ophĕlie!

VŠICHNI beze SBORU

Hamlete!

DVOŘANĚ

Bože!

HAMLET

(zoufale)

Mrtvá! Chladná!

Ach, ten zločin!

Ubohá oběť temných spiknutí!

Dokonáno jest! Ztrácím tě!

(Na kolenou, u Ophélie.)

Ne! Ne! Bože dobrý! Oddej nás!

(Chce se probodnout vlastním mečem.)

Umírám!

KRÁLOVNA

Můj synu!

MARCELLUS a KRÁL

Nešťastníku!

Jaké pomatení se chopilo tvých smyslů!

KRÁLOVNA

Ach!

(Spatří přízrak, který se vzadu zjevil)

PŘÍZRAK

Hamlete!

KRÁL

(Hledí na ducha.)

Je to on! Ó hrůzo, děs!

LAÉRTE, MARCELLUS, HORATIO, POLONIUS a SBOR

Hrůza, děs!

To je přízrak zesnulého krále!

KRÁLOVNA

Je to on!

LAĚRTE, MARCELLUS, HORATIO, POLONIUS a SBOR

Zjevuje se před našimi zraky!

KRÁLOVNA

Děs!

LAĚRTE, MARCELLUS, HORATIO, POLONIUS a SBOR

Strašlivý a hrozící!

Smrt se podřídila vůli nebes!

KRÁLOVNA

Vidím ho, zjevuje se mi!

KRÁL

Jeho přízrak hrozící!

LAĚRTE, MARCELLUS a HORATIO

Smrt se podřídila vůli nebes!

POLONIUS a SBOR

Jaké neštěstí na nás sestoupilo!

KRÁLOVNA a KRÁL

V jeho pohledu je vůle nebes!

KRÁL

Smilování!

POLONIUS a SBOR

Sestup z nebes!

PŘÍZRAK

Nastala ta hodina!

Ty, synu můj, dokonči své dílo započaté!

HAMLET

Dodej sílu mé paži, abych mu probodl hrud!
Veď mé rány!

KRÁL

Ach!

(Padá zasažen Hamletovým mečem.)

KRÁLOVNA

Bože!

LAĚRTE, MARCELLUS, HORATIO, POLONIUS a SBOR
Králi!

HAMLET

(Vrhá se ke králi, upřeně se na něj dívá.)

Ne! Vrah mého otce!

(Odhazuje svůj meč.)

PŘÍZRAK

Zločin je odpykán! V klášteře na tvou matku čekají!

KRÁL

Umírám, ty prokletý!

KRÁLOVNA

Bože, odpusť mi!

PŘÍZRAK

Žij pro svůj lid, Hamlete! To Bůh tě králem učinil.

(Přízrak zmizí.)

HAMLET

Má duše je v hrobě.

Běda!

A já jsem králem!

MARCELLUS, HORACIO a SBOR

Ať žije Hamlet!

Ať žije Hamlet, náš král!

**Č. 24B – ZÁVĚR PODLE VERZE COVENT GARDEN
Z ROKU 1869**

HAMLET

Ophélie!

KRÁLOVNA, KRÁL, MARCELLUS, HORATIO a POLONIUS

Hamlete!

DVOŘANÉ

Bože!

HAMLET

(zoufale)

Mrtvá! Chladná! Zločin!

Ubohá oběť temných spiknutí.

(Klečí vedle Ophélie.)

Ztratil jsem tě!

(Vstává.)

Ne! Ne!

Milosrdný Bože! Spojte nás!

(Chce se probodnout svým mečem.)

Umírám!

(Se zoufalstvím se vrací k tělu Ophélie.)

KRÁLOVNA

Synu můj!

MARCELLUS a KRÁL

Nešťastníku!

HAMLET

Ne!

Ne předtím než pomstím svého otce!

KRÁL

Ach!

(Padá zasažen Hamletovým mečem.)

KRÁLOVNA

Bože!

LAĚRTE, MARCELLUS, HORATIO, POLONIUS a DVOŘANÉ

Král!

HAMLET

Můj úkol je dokonán!

(Probodne se.)

Ophélie! Ophélie!

S tebou umírám!

(Upadne bezvládný do náručí svých přátel.)

VŠICHNI

Nebesa!

Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava,
Čs. legií 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil
Hudební ředitel opery Jakub Klecker

Program připravila dramaturgyně opery Eva Mikulášková

V programu jsou použity: úvodní slova inscenátorů,
překlad libreta Marie Kaly, texty Evy Mikuláškové,
informace z internetových zdrojů, veřejných on-line encyklopedií
a archivní dokumenty.

Výtvarné zpracování programu a sazba Lubomír Šedivý
Fotografie z klavírní generální zkoušky Martin Popelář
Fotografie ze zkouškového procesu Michaela Bobková,
Eva Mikulášková a Martin Popelář

Notový materiál z nakladatelství Alkor-Edition Kassel
GmbH/Bärenreiter-Praha s. r. o.

Nositele autorských práv zastupuje nakladatelství
Bärenreiter-Praha s. r. o.

Tisk CZECH PRINT CENTER a. s.

Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivity NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

ISBN 978-80-87650-92-9

HLAVNÍ PARTNER:

MEDIÁLNÍ PARTNER INSCENACE:

OPERA+

OSTRAVA!!!

Anna Prohaska
foto © Patrick Walter/DG

klasická hudba, jazz a world music

HARMONIE

**jsou vaše oči
do světa klasické hudby**

**nové zážitky –
seriózní informace**

Kontakt a předplatné: nakladatelství Muzikus, Novákových 8, 180 00 Praha 8
e-mail: infoh@muzikus.cz, tel.: 266 311 701, 266 311 703, fax: 284 820 127

www.casopisharmonie.cz

Hamlet u rakve svého otce (Thomas Weinhappel),
foto Martin Popelář

Korunovace nového krále Claudia (Janja Vuletic, Martin Gurbal, Roman Vlkovič a sbor opery NDM), foto Martin Popelář

„Krása... Mládí... zakrátko pomine!“ (Thomas Weinhappel a Janja Vuletic), foto Martin Popelář

Scéna komediantů (Jana Kopecká, Lucie Kovářová,
Jana Zelenková, Jiří Dvořák, Macbeth Konstantin Kaněra,
Rodion Zelenkov a sbor opery NDM), *foto Martin Popelář*

„Vícekrát se stalo, že vrah se přiznal, když uvěřil, že svou oběť
znovu potkal!“, *foto Martin Popelář*

Královna Gertrude s Ophélií (Janja Vuletic a Marta Reichelová),
foto Martin Popelář

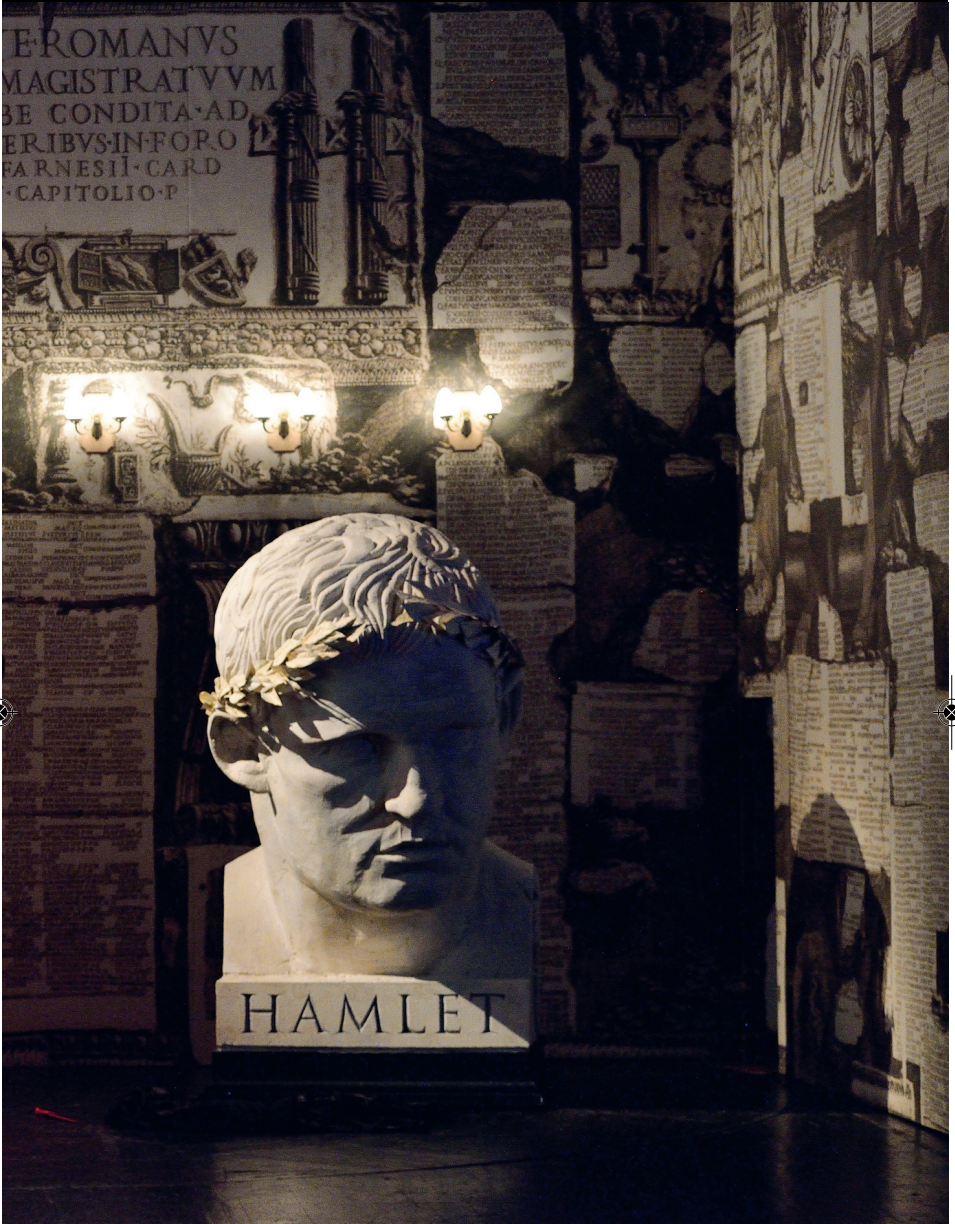
Šílená korunovace Ophélie (Thomas Weinhappel, Marta Reichelová
a sbor opery NDM), *foto Martin Popelář*

„Hněv utiš toho, jenž i krále soudí!“ (Jan Štáva
a Thomas Weinhappel), foto Martin Popelář

„Být, či nebýt, ach, záhado! Zemřít! Spát! Spát!“ (Thomas Weinhappel),
foto Martin Popelář

„Sláva, čest, ctnost i půvab dokonány, vše pomine v jednom dni!“
(Marta Reichelová a Denisa Hamarová), foto Martin Popelář

„Do hlubin své duše odvažte se pohlédnout, zdalipak se poznáte?“
(Denisa Hamarová, Václav Živný a Thomas Weinhappel),
foto Martin Popelář

Scéna na hřbitově (Petr Urbánek, Aleš Burda
a Thomas Weinhappel), foto Martin Popelář

„Jak smrt snadno zdomácní!“, foto Martin Popelář